

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 87) findes i tidenden sp. 4787).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 130 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 88) findes i tidenden sp. 4787)

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 130 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om opførelse af et lægevidenskabeligt institutkompleks (Panum-instituttet) ved Københavns universitet.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 113) findes i tidenden sp. 4789).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Kjær Rasmussen: Jeg skal bare lige kort sige, at på grund af, at projektet er blevet beskåret til skade for den fremtidige lægeuddannelse, vil vi gå imod forslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 128 stemmer mod 2.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om rigsretstale mod justitsminister Knud Thestrup [af Kjær Rasmussen og Sigsgaard].

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. XX) findes i tidenden sp. 2467).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sættes til forhandling.

Kjeld Olesen: Ved første behandling stillede jeg nogle spørgsmål til justitsministeren, som ministeren foretrak at besvare i udvalget. Efter udvalgsbehandlingen, hvorfra jeg jo ikke kan referere ministerens svar, kan jeg drage følgende konklusioner:

Det siges, at den ændring, der blev foretaget med hensyn til de såkaldt hemmelige kartoteker, var en stor forbedring. Jeg mener, at det var et skridt, der var så lille, at nogen mere beskedenhed fra radikal side ville have været på sin plads. Når den radikale ordfører under første behandling således påstod, at registrering kun finder sted, hvor der er tale om kriminelle handlinger, holder det ikke stik. Der foretages stadig registrering

[Kjeld Olesen.]

efter skøn. Som jeg påpegede ved første behandling, foretages denne registrering i det interval, der ligger mellem den egentlige kriminelle handling og lovlig politisk virksomhed.

Og så er der forøvrigt intet ændret med hensyn til vor stilling til selve forslaget: Vi vil stemme imod.

Langkilde: Ja, der er jo ikke grund til at komme med mange bemærkninger. Der er jo enighed i udvalget om, at forslaget bør stemmes ned, og det eneste, der kan give anledning til nogle bemærkninger, er de drøftelser, der har været om registreringsproblemerne. Jeg deler ikke den opfattelse, som hr. Kjeld Olesen har, at det ikke er en betydningsfuld ændring, der er sket med hensyn til registreringsgrundlaget. Det afgørende er jo nemlig, at den tidligere instruks, altså den instruks, som blev udfærdiget under en tidligere regering i 1956, også rummer muligheden for at medtage lovlig politisk virksomhed som registreringsgrundlag, og det er jo en helt afgørende ændring, at dette altså ikke kan gøres efter den nye instruks. Jeg kan ikke indse, at dette skulle være et meget beskeden skridt; tværtimod må man vel sige, at det er et meget betydningsfuldt skridt, der herved er taget. Ud over dette skal jeg ikke anføre andet, end at mit parti vil stemme imod forslaget ved den endelige afstemning.

Ib Thyregod: Mit partis standpunkt til det forslag, som foreligger her fra venstresocialisterne, har jeg givet udtryk for ved første behandling. Der har nu fundet en udvalgsbehandling sted af forslaget, og jeg kan henvise til udvalgsbetænkningen, særlig til det, der står om, at meddelelse om den ændring, som er sket den 30. september 1968, er fremsendt til efterretningstjenesten i en skrivelse, i hvilken det hedder, at tidligere registrerede oplysninger af den i tillægget omhandlede art snarest muligt skal tilintetgøres, og justitsministeren har oplyst, at efterretningstjenesten har afsluttet denne revision af registrene, og at det udskilte materiale er destrueret.

Endvidere siges det i udvalgsbetænkningen, at politiets efterretningstjeneste ikke i de sikkerhedsundersøgelser, som foretages for udenrigsministeriet og forsvarsministeriet,

meddeler oplysninger, der er udelukket fra registrering i medfør af disse regler.

Det er derfor ganske klart, at den beslutning, som regeringen har truffet, og som har givet sig udtryk i denne meddelelse til efterretningstjenesten, er overholdt. Det er endvidere ganske klart, at der af justitsministeren ikke på nogen måde er givet urigtige oplysninger over for folketinget, således som det gøres gældende fra venstresocialisternes side.

Forslaget til en folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod justitsminister Knud Thestrup er derfor også blevet afvist af samtlige partier, der har været med i udvalget, og det har i det hele taget en sådan karakter, at det overvejende flertal af folketinget om lidt vil stemme imod det. Der findes ikke inden for folketinget, som man kender det inden for retsplejen, et begreb, der hedder unødigt trætte. Man kunne måske undertiden savne en sådan betegnelse for forslag af en karakter som det foreliggende.

Svend Haugaard: Hr. Kjeld Olesen synes at mene, at situationen er forholdsvis uændret, at der ikke er sket noget med hensyn til hele registreringsspørgsmålet. Det mener jeg er en meget urigtig fremstilling. Der sker ikke længere registrering på grund af lovlig politisk virksomhed, og det materiale, der på det grundlag var indsamlet, er tilintetgjort; det må dog siges at være et meget betydeligt fremskridt på området.

Personlig har jeg en fornemmelse af, at der kan være én uklarhed tilbage, nemlig med hensyn til dem, der er mistænkt for ulovlig virksomhed. Jeg vil gerne på et senere tidspunkt være med til at forfølge det spørgsmål, men det må ske ved en anden lejlighed. Det forslag, der er fremsat, har været behandlet i udvalget, og jeg må sige, at arbejdet dér kun yderligere har bestyrket den opfattelse, at det er et meningsløst forslag.

Gert Petersen: Det er jo rigtigt, at der ikke er grundlag for en rigsretsanklage mod justitsministeren. Det er også vores opfattelse, den gav vi udtryk for ved første behandling. Udvalgsarbejdet har bekræftet den fornemmelse, vi havde dengang. Det fremgår også klart af betænkningen, hvori det i denne forbindelse relevante materiale er offentlig-

[Gert Petersen.]

gjort, at folketinget ikke er blevet ført bag lyset af justitsministeren, idet justitsministeren vitterligt har sendt politiets efterretningstjeneste instruks svarende til det, som blev meddelt i den offentlige erklæring fra regeringen.

Men hermed kan efter socialistisk folkepartis opfattelse denne sag ikke være afsluttet, og jeg kan i og for sig heller ikke — selv om jeg synes, at forslaget var skævt og forkert og sigtede på noget, som ikke er rigtigt — acceptere den opfattelse, at der er tale om unødigt trætte. Der er tale om, at der er rørt ved visse problemer fra en efter min opfattelse forkert vinkel, men problemerne eksisterer. Det synes jeg nok vi har en meget stærk fornemmelse af.

Udvalget havde også, som det fremgår af betænkningen, lejlighed til at gennemse den grundlæggende instruks af 1953 for politiets efterretningstjeneste. Den er jo så umådelig hemmelig; men jeg må i hvert fald kunne tillade mig så meget som at sige, at den rystede mig, og at jeg i og for sig godt kunne tænke mig at forlange den offentliggjort. Jeg forstår ikke det hemmelighedskræmmeri, slet ikke efter at have set den. Jeg mener ikke, at det, at en sådan instruks var offentlig, på nogen måde ville genere, skal vi sige den legitime og for os også acceptable del af en sådan virksomhed, nemlig bekæmpelse af spionage og udenlandske forsøg på at trænge ind. Men der er da ingen som helst tvivl om, at en offentliggørelse ville medføre en ganske alvorlig debat om efterretningstjenestens beføjelser, og det er vel grunden til, at det ikke er sket, selv om jeg altså ikke tror, at det ville stride mod saglige hensyn.

Hvor store disse beføjelser er, fremgik allerede af justitsministerens udtalelse her den 20. november sidste år — Folketingstidende 1969-70, sp. 1396:

„Det er klart, at vurderingen af, hvad der er rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, i første omgang træffes af selve den registrerende myndighed, nemlig efterretningstjenesten.“

Så siger man, at vi har jo domstolene, men hvis man skulle måle efterretningstjenestens indsats efter, hvad der når frem til domstolene, så er denne indsats jo stort set lig nul, og det ved vi alle, at det er den ikke. Så henviser man til kontroludvalget. De oplysninger, jeg

har fået vedrørende kontroludvalgets virksomhed og indsats, virker ikke overvældende betryggende på mig. Jeg har fornemmelsen af, at det er temmelig begrænset, hvad dette kontroludvalg kan overkomme med hensyn til kontrol.

Det er noget vanskeligt at diskutere disse sager offentligt, fordi de er omgivet af så meget hemmelighedskræmmeri, men jeg kunne dog have lyst til at spørge det radikale venstres ordfører, hr. Svend Haugaard, om han stadig efter det overståede udvalgsarbejde står ved den udtalelse, han fremsatte under første behandling af denne sag. Den 14. januar 1970, Folketingstidende 1969-70, sp. 2475, sagde hr. Svend Haugaard:

„Jeg mener, det er en meget stor forbedring af den hidtidige ordning, at der nu skelnes mellem lovlig og kriminel handling, og at kun de sidste bliver registreret — og det er der altså ikke nogen fra radikal side der nogen sinde har benægtet, at registrering af kriminelle foregår og fortsat er nødvendig.“

Nej, det sidste ved vi udmærket, men det drejer sig om første halvdel af citatet; vil hr. Svend Haugaard stadig stå ved efter overstået udvalgsarbejde, at det kun er kriminelle handlinger, kriminelle personer, der registreres, og begrebet kriminelle personer, kriminelle handlinger, er jo i og for sig entydigt? Der kan ikke være så meget at diskutere dér, og jeg vil meget gerne høre hr. Svend Haugaards mening, nu efter at vi har haft udvalgsarbejdet.

Der har været talt om, at der blev vedtaget en dagsorden af regeringspartierne herinde om, at denne instruks måske skal revideres, når de løbende retssager er afsluttet. Nu er, så vidt jeg ved, trotylsagen afsluttet, og sagen mod Frölich i forbindelse med Kejsergadesagen er vist faldet temmelig meget til jorden; tilbage står nogle sager imod Politisk Revy, Information, Vietnam-Solidaritet osv. Når de nu er overstået, så går jeg ud fra, at regeringen går i gang med at revidere instruksen, som jo er fra 1953, fra den kolde krigs mest kolde tid. Hvis man ikke vil offentliggøre den gældende instruks — og det vil man formodentlig ikke — så synes jeg i hvert fald, man må forvente, at folketinget inddrages, når den nye instruks skal udfærdiges, og at den nye instruks offentliggøres.

Men jeg bliver nødt til at knytte nogle fle-

[Gert Petersen.]

re bemærkninger til disse sager, for jeg synes, at alt dette i nogen grad overskygges af det, som skete i onsdags. Vi er nødt til at betragte efterretningstjenesterne, som det jo i sidste ende drejer sig om, også i forbindelse med det her til behandling værende forslag, som en helhed, og i onsdags afslog statsministeren at forsikre tinget om, at en anden af disse efterretningstjenester, nemlig forsvarets, havde overholdt grundlovens bestemmelser. På et spørgsmål herom, der kunne besvares med et ja eller nej, uden at en eneste militær hemmelighed blev røbet, svarede statsministeren faktisk: „Hvad kommer det folketinget ved?“

Nu vel, han henviste lakonisk til ombudsmandens redegørelse. Hvad står der så i den redegørelse? Ja, ombudsmanden oplyste, at han havde stillet sig to spørgsmål: for det første hvem der havde ansvaret for oprettelsen af Kejsergadecentret, og om der var den fornødne finansielle hjemmel dertil, og for det andet om funktionen var i strid med gældende lovgivning. Hvilke svar nåede ombudsmanden så frem til? Sagt i al korthed: hvad det første angår, altså hvem der havde ansvaret for oprettelsen, at han ikke kunne fastslå, hvem der havde det personlige ansvar, dvs. om ministeren, dengang Victor Gram, vidste, at det pågældende knudepunkt blev oprettet. Det har ombudsmanden ikke kunnet finde ud af. Og videre: med hensyn til udgiften i forbindelse med oprettelsen oplyser han, at den ikke fremtræder som en selvstændig post på forsvarets efterretningstjenestes hemmelige budget, men han mener af for mig uransagelige grunde, at sagen alligevel er god nok, og at det hele kan passere.

Hvad det andet angår, om funktionen var i strid med gældende lovgivning, får man ikke noget klart svar fra ombudsmandens side i redegørelsen, men man får en noget kryptisk bemærkning om, at man ikke kan måle knudepunktets aktivitet med samme alen, med samme målestok som den almindelige civile administration. Jeg ved ikke, hvad der menes dermed, det er for mig et uløst mysterium. Det er dunkel tale.

Men dette har regeringen taget til efterretning. Denne redegørelse fra ombudsmanden er også regeringens svar på spørgsmålet, om efterretningstjenesterne har krænket grundloven. Ombudsmanden nævnte ikke grundlo-

ven, hverken da han stillede sine problemer op, eller da han redegjorde for sine konklusioner. En konkret undersøgelse af forsvarets efterretningstjenestes forhold til grundloven er han veget uden om. Det er ombudsmandens sag, men kan regeringen også vige udenom? Er grundloven krænket i forbindelse med Kejsergade? Ombudsmanden tier, forsvarsministeren vil ikke svare her, statsministeren ville heller ikke svare her. Overholdelsen af grundloven er en så rimelig og naturlig ting — eller skulle i hvert fald være det, når det drejer sig om en statslig administrationsgren — at vi andre nu må gå ud fra med sikkerhed, at grundloven er krænket i forbindelse med Kejsergadeaktiviteten. Hvorfor skulle man dog holde grundlovs-overholdelse hemmelig for dette ting?

Der er to ting i denne sag: Dels det reelle, at grundloven åbenbart er krænket, dels det formelle, at tinget ikke kan få oplyst, hvordan en offentlig tjenestegren forholder sig til grundloven. Jeg begriber ikke, hvis ikke statsministeren er flov over dette, hvis han ikke er ilde berørt over dette. Jeg spekulerer over, om statsministeren forstår, hvad denne sag indebærer for folkestyret og for respekten for folkestyret. Vi hører fra statsministerens side mange taler om folkestyret. Han holdt en nytårstale om demokratiets udvidelse, og ikke et øje var tørt. Hvordan er det foreneligt med, at en hel tjenestegren så at sige trækkes ud af demokratiets ansvarsregler og kan krænke grundloven, uden at den valgte folkerepræsentation kan gribe ind af den enkle årsag, at den ikke kan få noget at vide derom?

Statsministeren har også af og til revset ungdommen, fordi den ikke viste tilbørlig respekt for de parlamentariske metoder, men søgte udenomsparlamentariske veje. Men her har jeg ad parlamentarisk vej uden at snage i de militære hemmeligheder, man er så optaget af, søgt en enkel forsikring om, at en bestemt offentlig tjenestegren ikke krænker grundloven, og jeg har ikke kunnet få denne forsikring. Jeg har kunnet få en henvisning til et helt andet dokument, hvor der ikke står noget derom, nemlig redegørelsen fra ombudsmanden. Jeg ved ikke, om statsministeren har fantasi nok til at forestille sig, hvilke konklusioner en i forvejen skeptisk ungdom kan drage heraf. Dette så meget mere som hele denne sag, eller rettere sagerne om efter-

[Gert Petersen.]

retningstjenesternes virke, både den aktuelle, vi her drøfter, og alt, hvad der har forbindelse dermed, er hvirvlet op på grund af en offensiv mod kredse, som efter administrati- onens opfattelse åbenbart truede demokratiet. Under debatten den 20. november 1969 — jeg henviser til folketingets forhandlinger 1969-70, sp. 1342 — sagde statsministeren:

„Det åbne, frie samfunds selvbeskyttelse er uomtvisteligt et vanskeligt problem, fordi man ikke kan lukke øjnene for, at der findes kræfter, som i en given situation vil være rede til med ulovlige midler at omstyrte den demokratiske samfundsorden.“

Det var næppe efterretningstjenesterne, statsministeren tænkte på — det fremgik tydeligt af talen — men nogen udtalelse dengang om, at en af disse efterretningstjenester ikke underkaster sig den lovlige samfundsorden, det fik vi ikke. Ganske vist sagde statsministeren dengang også (sp. 1346):

„Det er klart, at efterretningstjenesterne hører under de forfatningsmæssige myndigheder, og at deres virksomhed skal udfoldes på lovens grund. Der er intet i den foreliggende situation, der berettiger en antagelse om, at dette ikke skulle være tilfældet.“

Ja men det var jo før Kejsergadesagen var rejst. Det var, skal vi sige en halv time eller en hel time før jeg begyndte at stille spørgsmål til forsvarsministeren vedrørende denne sag og ikke kunne få at vide, hvorvidt denne virksomhed blev udfoldet på lovens grund. Det er den situation, vi er i i øjeblikket. Vi kan stadig væk ikke få at vide, om denne virksomhed fra en af efterretningstjenesterne blev udfoldet på lovens grund. Jeg mener, det er en dobbeltmoral, der kom til udtryk, en dobbeltmoral fra statsministerens side og fra regeringens side. Jeg mener, at indtil denne sag er afklaret, må det stå som en dobbeltmoral.

Hr. Langkilde f. eks. sagde i samme debat (sp. 1356):

„Der skal ikke være tvivl om, at den agitation, som sættes i gang fra visse gruppers side, hvis formål det er med ulovlige midler at bringe vore samfundsfunktioner i uorden, må imødegås med de midler, som et demokratisk retssamfund råder over.“

Her omtaler hr. Langkilde en agitation, og den omfattede bl. a. — det var det, man dis-

kuterede den 20. november sidste år — studenterafsløringen af Kejsergadecentret. Den virksomhed, der udfoldede sig her i Kejsergadecentret, var — det er den konklusion, man må drage af det, man har fået oplyst eller rettere sagt ikke oplyst fra denne talerstol — åbenbart grundlovsstridig; men den grundlovsstridige virksomhed i Kejsergade holdt regeringen hånden over. Derimod greb den i ord og gerning ind over for dem, som havde søgt at afsløre denne virksomhed. Hvis det ikke er dobbeltmoral, ved jeg ikke, hvad dobbeltmoral er. Hvis det ikke er undergravelse af tilliden til folkestyret blandt mange af de unge, så ved jeg ikke, hvordan man undergraver tilliden til folkestyret.

Jeg tror, at det er dem, der har talt, som jeg her har citeret det, som bringer demokratiet i krise, nok så meget som mere eller mindre fusentastiske kredse, der ikke altid tænker sig lige meget om og foretager uoverlagte handlinger og besætter og angriber det ene og det andet.

Udmærket. Det kan være, jeg gør regeringen, statsministeren, forsvarsministeren osv. uret, ligesom jeg altså mener helt klart, at justitsministeren bør fritages for rigsretsanklage. Det kan være, jeg gør dem uret, men i så fald er regeringspartierne og regeringen selv skyld i, at tvivlen er opstået, tvivlen om deres oprigtighed og deres forhold til grundloven. Jeg mener, at man må undersøge denne sag, jeg mener, at man må prøve den, og jeg skal derfor tillade mig at stille følgende forslag om motiveret dagsorden. Jeg vil lige forudskikke den bemærkning, at det er et forslag, som i og for sig gentager, hvad socialistisk folkeparti har foreslået adskillige gange, senest her den 20. november sidste år, hvor hr. Poul Dam stillede et næsten tilsvarende forslag, som blev afvist. Vi mener, at der siden da er kommet så mange ting frem, er skabt så megen tvivl om efterretningstjenesternes virksomhed, at der må være grund for det store flertal i denne sal til igen at tænke over sagen. Forslaget lyder:

„Idet folketinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer, der skal undersøge, om efterretningstjenesterne holder sig grundlovens bestemmelser efterrettelig, og som eventuelt udarbejder forslag til foranstaltninger til varig sikring heraf, fortsætter tinget behandlingen af det foreliggende beslutningsforslag.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Hanne Reintoft: Som jeg sagde ved første behandling af dette forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod justitsministeren, var der ikke megen anledning til debat om, hvorvidt ministeren havde vildledt tinget eller ej. Der ligger så håndgribelige beviser for, at det er sket, at hvis vi overhovedet skal regne med den ministeransvarlighedslov, vi har, så burde den tages i anvendelse her. I øvrigt fatter jeg ikke, når der drages berettiget tvivl om éns embedsførelse, at man så ikke tør lade det underkaste en prøve — det er i sig selv et indicium. Men det kendetegner regeringen, at man enten ikke svarer på spørgsmål, der stilles om dens regeringsudøvelse — det er efterhånden en daglig foreteelse; forleden dag spurgte jeg 3 gange finansministeren om noget og fik ikke andet end en meget talende tavshed i stedet — eller også kommer der oplysninger, der, skal vi sige har et letfærdigt forhold til sandheden.

Det, der kan interessere i denne forbindelse, er nok mest selve tingets forhold til rigsretsinstitutionen. Som jeg har nævnt før, så vi den taget i anvendelse i 1910, hvor man frifandt J. C. Christensen og idømte Sigurd Berg en mindre bøde, men her blev den dog brugt. I 1947 blev den misbrugt, nemlig til at undgå en direkte straffesag mod Gunnar Larsen, der ved siden af sin embedsførelse faktisk havde begået en række utiltalende handlinger i forbindelse med besættelsen; da brugte man folketingsflertallet til at udskyde sagen til den parlamentariske kommission, hvorefter den blev begravet.

Det tredje led i sagen er altså, at et folketingsflertal nu afviser overhovedet at anvende rigsretten, og man har trods juridisk veldokumenteret materiale dårligt gjort sig ulejlighed med at udforme en ordentlig betænkning. Når man hører hr. Gert Petersens lange tale, kan man jo undre sig over, at der ikke ligger en mindretalsindstilling fra socialistisk folkeparti. Det er, ligesom der ikke rigtig er noget hold i alt det, man siger, når man har godkendt den betænkning, der foreligger.

Konklusionen må nok blive, at rigsretten som en demokratisk sikring af, at ministrene ikke misbruger deres magt, er afgang ved

døden. Der er faktisk en hel del af de oprindelige demokratiske tanker, der afgår ved døden i disse årtier, og det er måske interessant i den hetz imod venstreorienterede; man ikke mindst fra denne regerings og statsministerens side har indledt, lige at huske på, at det danske demokrati, når det har været truet, altid kun har været truet fra højre. I dets barndom blev det truet af Estrupdiktaturet, det blev truet under påskekrisen i 1920, og det blev truet, da man i finansens interesser lavede et forretningsministerium af storfianansens folk under besættelsen i stedet for at lade folket komme til selv.

Men alt det har ikke noget med justitsministeren og dennes forklaringer i tinget og til offentligheden at gøre. Det drejer sig faktisk ikke om, hvorvidt det er rigtige eller urigtige oplysninger, for en del af dem er vitterlig urigtige. Det drejer sig om, at man forkaster en grundlovssikret ret, som folkestyret skulle have til sikring af sin egen virksomhed. Man kunne vel ikke vente andet af det nuværende folketing, men jeg tror, det bliver dyrt for os alle at undergrave de demokratiske funktioner og rettigheder. Der er måske ikke så megen grund til, som hr. Gert Petersen gjorde, at snakke om respekten for folkestyret. Den er efterhånden af sig selv ganske alvorligt undergravet af vores egen adfærd.

Vi undergraver med alle de begrænsninger og med hele den svaghed, vores demokrati har; den sidste respekt for det, og jeg tror, det kan blive en meget alvorlig historie for hele det danske samfund.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): Det har ikke just været nogen nydelse at høre de udvalgsberettigede partiers ordførere. Årsagen hertil er desværre, at de alle har gjort deres til, at denne sag kunne blive forkludret og saboteret mest muligt. Som forslagsstillere må det nu være på sin plads, at vi trækker nogle linjer op, før denne anden og sidste behandling ender i den rene tågesnak.

Vort forslag drejer sig ganske konkret om, at justitsministeren skal tiltales for rigsretten, fordi han har givet folketinget vildledende oplysninger om, i hvilket omfang der bliver foretaget registrering af personer som følge af deres politiske virksomhed.

Det hele starter med den famøse regeringserklæring af 30. september 1968, hvorefter

[Kjær Rasmussen.]

regeringen erklærer, at registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed. VS har til stadighed og som det eneste parti været kritisk over for denne regeringserklæring.

Andre partiers ordførere har været mere naive, idet de har taget regeringserklæringen for pålydende. De troede, og de gav udtryk for, at registrering af politiske årsager ikke længere fandt sted. Dette gælder den radikale fru Else-Merete Ross, det gælder den folkesocialistiske hr. Poul Dam, og det gælder socialdemokraten hr. Kjeld Olesen. Alle har de på deres partiers vegne gjort den opfattelse gældende, at den politiske registrering var ophørt. Således kunne den ræv altså snakke for de gæs, og man må næsten komplimentere justitsministeren for hans evner i den retning.

I november 1969 viser det sig imidlertid, at VS' mistro til regeringserklæringens reelle indhold er fuldt ud berettiget, for dér udtaler justitsministeren til et dagblad, at han da så sandelig går ud fra, at alle ude på overdrevet stadig registreres, alle, der er under rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, registreres. Herefter er realiteten altså den, at politiets efterretningstjeneste foretager registrering, ikke blot på grundlag af ulovlig politisk virksomhed, men også på politiets mistanke om, at en politisk virksomhed er ulovlig. Sådan har det jo været hele tiden, men det burde være faldet ministeren ind under debatterne her i tinget, at det var hans pligt at oplyse tinget om, at nuværende praksis ikke på afgørende måde er i strid med tidligere fulgt praksis for registrering. Denne oplysning har ministeren ikke givet tinget. Han har altså vildledt folketingsmedlemmer, således som vi har påpeget det, og derfor er han hjemfalden til strafopfølgning efter lov om ministres ansvarlighed § 5, stk. 2, der omhandler vildledning af folketinget samt fortielser over for folketinget.

Som det ses af betænkningen, finder intet af de udvalgsberettigede partier, at ministeren bør tiltales for rigsretten, og dette på trods af at i alt fald nogle af dem har ladet sig vildlede af ministeren, således som vi har påpeget det. Dette må vi naturligvis tage til efterretning, men vi kan ikke undlade at

undre os over den nøjsomhed, partier som S og SF har udvist i denne sag. Det må dog være en fryd for justitsministeren og for regeringen at have en så føjelig opposition — i alt fald størstedelen af oppositionen må siges at være føjelig.

Under denne sags første behandling stillede socialdemokraten hr. Kjeld Olesen et spørgsmål til ministeren. Han ville vide, hvad der lå i ministerens bemærkning her i tinget den 20. november om, at kun de, der er under rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, herunder naturligvis først og fremmest voldelig omstyrtelse af forfatningen, registreres. Hr. Kjeld Olesen var interesseret i betydningen af ordene „først og fremmest“. Hr. Kjeld Olesen ville endvidere gerne vide, hvad det betød at være „ude på overdrevet“. Ministeren svarede ikke på disse principielle spørgsmål. Jeg ved ikke, om ministeren har svaret i udvalget, det fremgår i hvert fald ikke af betænkningen.

Også hr. Gert Petersen havde nogle principielle spørgsmål ved forslaget første behandling. Han ville bl. a. have, det såkaldte kontroludvalg inddraget i belysningen af registreringspraksis. Dette er ikke sket. Der er i det hele taget ikke sket ret meget i det udvalg, der har været nedsat. Guderne skal vide, at VS har forsøgt på at få opklaret nogle af de dunkle punkter i forbindelse med registreringerne. Vi har foreslået udvalget at stille ministeren ikke mindre end ti spørgsmål til belysning af problemerne. Men se, om udvalget ville. Nej, overhovedet ikke.

Og denne stillingtagen var der enighed om fra hr. Langkilde til hr. Gert Petersen. Man ville ikke tillade, at VS' spørgsmål blev stillet skriftligt, således at vi kunne få et skriftligt svar på bordet.

Vi foreslog bl. a., at ministeren skulle stille udvalget de instrukser, der var tilgået ET-chefen fra ministeren, samt instrukserne fra, nu må jeg hellere sige efterretningschefen til de underordnede. Vi foreslog, at ministeren skulle komme med en redegørelse for forholdet mellem tidligere praksis og nugældende praksis, specielt med hensyn til hvilke forhold der medførte registrering før, men ikke i dag. Vi foreslog, at ministeren oplyste, hvor mange personregistreringer der er blevet slettet siden 30. september 1968. Vi foreslog, at ministeren blev spurgt om, hvor mange registreringssager der er blevet

[Kjær Rasmussen.]

standset som følge af, at mistanken ikke har vist sig så velbegrundet, at der kunne rejses tiltale ved domstolene. Vi foreslog, at ministeren blev spurgt om, hvor mange sager af den pågældende art der har været rejst ved domstolene i det sidste år; vi foreslog, at ministeren kom med en redegørelse for, hvordan efterretningstjenesten søger sin mistanke verificeret gennem tilvejebringelse af bevisligheder, der vil kunne bære en tiltale.

Der var flere spørgsmål endnu, men de, jeg her har nævnt, tilsigtede at få belyst, om der var forskel på registreringspraksis før og nu. Udvalget ville ikke være med til at stille disse relevante spørgsmål. Udvalget har altså ikke villet se realiteter på bordet.

Situationen er egentlig grotesk. Anklagemyndigheden i denne sag er folketinget; den anklagede er justitsministeren. Men det er ministeren, altså den anklagede, der i samråd med vennerne i udvalget bestemmer, hvad art af oplysninger der skal frem. Der er kommet svar på et halvt spørgsmål af de 10, VS forsøgte at få udvalget til at stille. Det eneste, vi har set i udvalget, er materiale, vi i hovedsagen har kunnet læse os til i Folketingstidende. Men ikke desto mindre ville man gerne give det udseende af, at det materiale, vi så, var top secret.

For mig som observatør forekom situationen der faktisk intet mindre end latterlig, og jeg fik endnu en gang bekræftet, at folketingsudvalg, når det virkelig drejer sig om kontroversielt stof, ikke er andet end paradeforestillinger.

Som tinget ved, sidder der endnu et folketingsudvalg på foranledning af et VS-forslag. Jeg tænker på det udvalg, der behandler vort forslag om en udvidelse af borgerlig straffelov med forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold. Dette udvalg har vi foreslået at stille 6 skriftlige spørgsmål til ministeren; men se, om det er sket. Overhovedet ikke. Udvalget har ikke holdt et eneste møde. Jeg skal afstå fra at holde nogen moralprædiken af den art, som vi ofte hører fra borgerligt hold herinde, men jeg synes nok, at det alligevel på denne baggrund, som jeg her har skitseret, må være mig tilladt at stille spørgsmålet: hvad er dette folketing egentlig værd? Vi har jo intet kunnet få besvaret i udvalgene. Ikke desto mindre anklages de unge udenomsparlamentarikere gang på gang fra

denne talerstol fra den forskrækkede højreside i salen. Men i virkeligheden er de jo de eneste, der overhovedet har formået at få noget som helst frem. Jeg tænker på deres afsløring af Kejsergadecentralen; det ville jo ikke have kunnet lade sig gøre i folketinget, det ville ikke have kunnet lade sig gøre i et folketingsudvalg, så kunne man have stillet 20 spørgsmål, om man fandt det fornødent.

Hr. Gert Petersen kunne end ikke få et klart svar på sit spørgsmål, om grundloven var krænket i forbindelse med Kejsergadecentralen. Nej, for ifølge ombudsmanden kan knudepunktets virksomhed ikke bedømmes efter de samme retningslinjer som dem, der gælder ved bedømmelse af almindelig civil administration. Man må have os undskyldt, men så synes vi sandelig, at ombudsmanden skulle have afvist at have noget med sagen at gøre overhovedet. Men vi synes også nok, at pressen skulle have gjort rede for grunden til, at ombudsmanden udtaler sig, som han gør, i stedet for at tage hans redegørelse til indtægt for mere partipolitiske synspunkter — det er jo især NATOistiske synspunkter, det drejer sig om.

Allerede den 20. november sidste år stillede jeg statsministeren det spørgsmål, om regeringen ville give offentligheden anledning til at undersøge kabelforbindelserne mellem det militære knudepunkt i Kejsergade og post- og telegrafvæsenet i Købmagergade. Jeg stillede regeringen 10 spørgsmål derudover. Nogle af dem handlede også om Kejsergadeaffæren. Men et af de yderst få svar, statsministeren gav, indeholdt en klar afvisning af at lade offentligheden få noget kendskab til, hvad der foregik i Kejsergade. Hr. Gert Petersen har siden fulgt Kejsergadesagen uden at få noget videre ud af anstrengelserne. Hans erfaringer med folketinget burde altså heller ikke være de bedste.

Vi har ingen oplysninger kunnet få i forbindelse med et eventuelt grundlovsbrud ved Kejsergadecentralens oprettelse og funktion. Og vi har heller ikke kunnet få nogen oplysninger her i tinget om den praksis, hvorefter danske statsborgere registreres i hemmelige kartoteker. Det er egentlig, hvad der bliver tilbage af efterårets og vinterens folketingsdebatter, udvalgsarbejde og hr. Gert Petersens onsdagsspørgsmål i forbindelse med Kejsergadeaffæren. Disse kendsgerninger synes vi at folketinget skulle have lejlighed

[Kjær Rasmussen.]

til at konstatere, og jeg vil derfor gerne fore-slå følgende motiverede dagsorden:

„Idet folketinget konstaterer, at rege- ringen ikke har givet oplysninger om et eventuelt grundlovsbrud i forbindelse med Kejsergadecentralens oprettelse og funkti- on og heller ikke har givet oplysninger om den praksis, hvorefter danske statsborgere registreres i hemmelige kartoteker, fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se oven- for). Jeg skal også lade dette forslag om moti- veret dagsorden indgå i forhandlingene.

(Kort bemærkning).

Langkilde: Jeg synes, det hører med i bille- det af hr. Kjær Rasmussens interesse for dis- se problemers belysning at oplyse, at da de spørgsmål, som bl. a. han havde stillet, og andre spørgsmål, som udvalget havde, skulle besvares under et samråd, forlod hr. Kjær Rasmussen udvalgets møde. Han var altså ikke interesseret i spørgsmålenes besvarelse, men interesseret i deres skriftlige besvarelse.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): Ja, det er fuldstændig rigtigt, som hr. Langkilde siger, at jeg forlod ud- valgmødet i protest. Det gjorde jeg, fordi man vendte op og ned på den sædvanlige praksis, man ellers har i udvalget. Normalt er det sådan, at man stiller sine spørgsmål skriftligt, så diskuterer udvalget disse spørgsmål, når svarene er kommet, og derefter kommer ministeren til samråd. Her gjor- de man lige det stik modsatte.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Det bekommer mig ikke særlig vel at skulle støtte hr. Langkilde imod hr. Kjær Rasmussen, men det er desværre

nødvendigt, fordi kendsgerningerne er, som de er. Hr. Kjær Rasmussen sagde, at udval- get ville ikke stille de relevante spørgsmål. Det var, hvad hr. Kjær Rasmussen sagde heroppefra. Udvalget stillede samtlige spørgsmål; samtlige spørgsmål, som hr. Kjær Rasmussen havde stillet, blev gennemgået i udvalgmødet, efter at hr. Kjær Rasmussen fornærmet havde forladt mødet. Samtlige spørgsmål blev gennemgået i samrådet med justitsministeren. Der var — det må jeg vel næsten have lov til at oplyse — et eller to spørgsmål, som justitsministeren nægtede at svare på, de øvrige blev besvaret. Så kan man altid diskutere, om det var tilfredsstil- lende eller ikke tilfredsstillende. Det er no- get, vi, der deltog i udvalgsarbejdet, kan sige noget om, men det kan hr. Kjær Rasmussen af nærliggende grunde ikke sige noget om. Han kunne have gjort det, hvis han ikke havde været fornærmet i den situation.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): Hr. Gert Petersen kan måske også forklare mig, hvorfor han spiller spillet og ikke støtter vores forslag om, at der kommer skriftlige svar på disse spørgsmål. Det er jo realiteterne, der må ligge på bordet. Det er ikke en gentagelse af den debat, vi al- lerede havde haft her ved første behandling.

Justitsministeren (Thestrup): Jeg har in- tet at føje til de bemærkninger, der er gjort af ordførerne for socialdemokratiet, det kon- servative folkeparti, venstre og det radikale venstre.

Jeg har derimod en enkelt bemærkning til hr. Gert Petersen. I anledning af hr. Gert Petersens udtalelser vedrørende statsmini- sterens svar på hr. Gert Petersens spørgsmål i onsdags vil jeg gerne sige, at statsministe- ren netop gjorde opmærksom på, at ombuds- mandens beretning om sagen er afgivet til folketingets ombudsmandsudvalg. Herefter ligger det ganske klart — det havde det vel også gjort alligevel — i folketingets hånd at træffe afgørelse om, hvorvidt der vedrørende

[Justitsministeren.]

dette spørgsmål skal rejses sag for rigsretten.

Vedrørende de bemærkninger, der er gjort af de ærede medlemmer fru Hanne Reintoft og hr. Kjær Rasmussen, skal jeg henvise til, hvad jeg tidligere har sagt om denne sag. Jeg tror, den er så gennemdebatteret, at jeg ikke har noget yderligere at føje til det.

Ib Thyregod: Gennem hr. Kjær Rasmussens indlæg her i dag kom det ganske klart frem, hvad sagen drejer sig om, nemlig spørgsmålet om, hvorvidt justitsministeren skal tiltales efter ministeransvarlighedslovens § 5. Der var efter hr. Kjær Rasmussens mening tale om vildledning af folketinget. Det er det, sagen drejer sig om. Man kan diskutere efterretningstjenestens virksomhed på forskellig måde, men det, sagen drejer sig om i dag, er spørgsmålet om rigsretstiltale mod justitsministeren.

I den anledning vil jeg gerne gøre den bemærkning, at når fru Hanne Reintoft sagde, at efter den afstemning, som vi om lidt vil få, ville rigsretten være afgået ved døden, så er det efter min opfattelse bestemt ikke rigtigt. Vi har for nylig vedtaget en ministeransvarlighedslov, og det er klart, at denne lov vil blive brugt, hvis der er grundlag for det. Det er helt urimeligt i denne forbindelse at tale om at undergrave folkestyret. Man anvender her den taktik, at man stiller et forslag, som er så grundløst, at kun et lille mindretal, nogle ganske få medlemmer af folketinget, kan stemme for det, end ikke den brede opposition her i folketinget, og hvis dette forslag så ikke efterfølges af en rigsrets-sag, så siger man, at der er tale om en undergravning af folkestyret. Det er den taktik, der anvendes i denne sag.

Jeg vil yderligere gøre den bemærkning til hr. Gert Petersen, at det er jo nødvendigt, at vi har en efterretningstjeneste. Vi ved fra tidligere lejligheder, hvad det kan betyde; det er vel ikke nødvendigt at gå tilbage til besættelsen for at minde om betydningen af et efterretningssystem. Det er endvidere nødvendigt, at en efterretningstjeneste kan fungere i hemmelighed, hvis den overhovedet skal have nogen betydning. Disse synspunkter må nødvendigvis indgå i debatten om efterretningstjenestens virksomhed.

Hr. Kjær Rasmussen har for så vidt ka-

rakteriseret sig selv ved den oplysning, som han fremkom med, at han var inviteret til samråd vedrørende de spørgsmål, som han ønskede besvaret, men i fornærmelse gik sin vej.

Jeg må anbefale, at man stemmer imod de to dagsordensforslag, som er stillet af hr. Gert Petersen og af hr. Kjær Rasmussen.

Svend Haungaard: Hr. Gert Petersen spurgte mig, om jeg stadig stod ved mine udtalelser ved første behandling, dér vil jeg da gerne skynde mig at svare, at det gør jeg. Jeg mener ikke, at der i det udvalgsarbejde, der har været, er kommet noget nyt og overraskende frem, som skulle ændre min indstilling. Nu er jeg ganske vist ikke jurist, og det kan måske være en fortolkningssag, hvorvidt kriminel er det samme som ulovlig, men jeg vil i hvert fald sige, at jeg står ved, at der nu kun sker registrering på grundlag af ulovlig handling.

Jeg tilføjede her i dag, at der kunne være en lille uklarhed tilbage med hensyn til registreringsgrundlag og mistanke for ulovlig handling. Her mener jeg der er noget tilbage, inden vi er helt færdige, nemlig for det første, at der fastlægges retningslinjer fra regeringens side for, hvornår man kan registrere på grundlag af mistanke om ulovlig handling, for det andet at registreret materiale indsamlet på grund af mistanke skal tilintetgøres, når det viser sig, at mistanken er uholdbar, og for det tredje at et kontrolorgan sættes ind til at følge, at den retningslinje, der er lagt af regeringen, bliver fulgt, og at det omtalte materiale, når mistanken er ubegrundet, bliver tilintetgjort. Men det er alt sammen noget, der i hvert fald kun ligger i yderkanten af det forslag, vi behandler her i dag, og derfor ønsker jeg at tage det frem ved en senere lejlighed.

Men når jeg nu har svaret så pænt på hr. Gert Petersens spørgsmål, må jeg måske til gengæld have lov til at spørge hr. Gert Petersen, om han dog ikke alt taget i betragtning mener, at det er et meget stort fremskridt, at registrering af lovlig politisk virksomhed er ophørt, og at vi har fået sikkerhed for, at det tidligere indsamlede materiale er blevet tilintetgjort.

Gert Petersen: Til det sidste vil jeg svare, at efter hvad vi har fået oplyst i udvalget —

[Gert Petersen.]

der er faktisk blevet oplyst en del ting i udvalget på trods af, hvad hr. Kjær Rasmussen siger — er jeg ikke særlig imponeret af det fremskridt. At der er sket en mindre ændring i situationen, vil jeg ikke benægte, men jeg kan ikke acceptere det som nogen væsentlig ændring, ikke efter hvad jeg har erfaret i udvalget.

Til justitsministeren vil jeg sige, at det er meget godt, at ombudsmandens beretning kan drøftes i ombudsmandsudvalget og kan tages op til drøftelse også her i folketinget, vistnok til næste folketingsår, men ombudsmanden undlod jo simpelt hen at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt grundloven var overholdt eller krænk. Det står der intet om i ombudsmandens beretning, og det er det, vi har spurgt om. Derfor vil en drøftelse af ombudsmandens beretning ikke være den rigtige måde at få den sag afklaret på; ombudsmanden siger intet derom, tager simpelt hen ikke stilling dertil, har ikke stillet sig spørgsmålet. Det må belyses på anden måde, og jeg gentager, at sådan som det er blevet belyst fra forsvarsministerens og statsministerens side, må det være tilladt — det er næsten uundgåeligt — at man slutter modsætningsvis, at grundloven er krænk. gennem denne side af efterretningstjenesternes virksomhed.

Hr. Ib Thyregod siger, at det er nødvendigt at have en hemmelig efterretningstjeneste. Det har vi tidligere givet udtryk for at vi accepterer, der er også ting i den instruks, om hvilke jeg med det samme i udvalget sagde: det er rimeligt, det er naturligt. Men det er sandelig også nødvendigt at have kontrol og udtømmende kontrol med denne efterretningstjeneste. Jeg var lige ved at sige, at jo mere hemmelig den er, jo vigtigere er det for de ansvarlige parlamentariske organer at have kontrol med den. Det er her, det efter min opfattelse åbenbart kniber så meget, at grene af denne efterretningstjeneste kan unddrage sig de almindelige retningslinjer, som ellers gælder for administrationen, at man gætter på, at de kan unddrage sig de retningslinjer, som er nedlagt i grundloven.

Må jeg sige til hr. Kjær Rasmussen, at jeg synes, det er meget, meget beklageligt, hvis partierne i oppositionen får det meste af tiden til at gå med at skændes indbyrdes i stedet for at diskutere med regeringen. Jeg an-

ser det egentlig også for beklageligt, når den venstresocialistiske ordfører finder det rigtigt at bruge en meget, meget væsentlig del af sin tid til at angribe et andet oppositionsparti, om hvilket han udmærket ved, at vi har søgt at komme til bunds i disse sager. Jeg vil simpelt hen undlade at svare igen med samme mønt, for jeg anser det for at være skadeligt; jeg tror, at hvis der er nogen, der morer sig over det, er det til højre her i salen. Udmærket: hvis hr. Kjær Rasmussen vil underholde dem til højre her i salen, må det blive hans sag; jeg vil ikke gøre det.

Jeg vil nøjes med at konstatere to ting. For det første at det er ganske ordinært, at der i udvalg stilles mundtlige spørgsmål til en minister, og at disse spørgsmål besvares mundtligt; det har ydermere den fordel, at så kan man i højere grad krydsforhøre ministeren, hvis man er utilfreds med besvarelsen. Forholdet var det, at de spørgsmål, hr. Kjær Rasmussen havde stillet, alle var adresseret til ministeren og alle blev gennemdrøftet med ministeren, men hr. Kjær Rasmussen havde altså forladt mødet. Senere må hr. Kjær Rasmussen åbenbart være kommet på den tanke, at denne boykot ikke var særlig klog, for da deltog han jo i udvalgmøderne.

Endelig sagde hr. Kjær Rasmussen med hensyn til selve rigsretssagen — det er den anden ting, jeg vil sige — at ministeren burde have oplyst om, at den nuværende praksis ikke er en ændring i forhold til tidligere praksis. Vi kan ikke støtte en rigsretssag, hvor vi er 120 pct. sikre på, at hvis den skulle gå igennem, ville rigsretten frikende justitsministeren. For justitsministeren kan man sige mangt og meget om og endnu mere om regeringen og dens politik i denne forbindelse, men man kan ikke sige, at justitsministeren har ført folketinget bag lyset derved, at han har sagt til os og til offentligheden: nu har jeg givet efterretningstjenesten en ny instruks, og det så simpelt hen var løgn. For vi har fået dokumentation for, og hr. Kjær Rasmussen har fået dokumentation for, at efterretningstjenesten har fået denne instruks, som der her er tale om, altså denne telex-instruks. Derfor vil en domstol frikende justitsministeren, og det er simpelt hen at skyde ved siden af at rejse sagen på den måde.

Derimod kunne man rejse en lang række andre spørgsmål, som f. eks. hvorfor er den-

[Gert Petersen.]

ne instruks ikke mere udtømmende? Det er dog et mærkværdig vagt begreb, det, som også andre ordførere og vist også jeg selv har været inde på: rimelig mistanke. Hvor slutter den rimelige mistanke, eller hvornår går man fra et nogenlunde normalt forhold over i det, som efterretningsschefen altså må afgøre, rimelig mistanke om ulovlig politisk virksomhed og ulovlig virksomhed i det hele taget? Det kunne man rejse spørgsmål om, det kunne man få belyst, og det mener jeg man kan gøre gennem det udvalg, som vi nu har foreslået nedsat for at få kulegravet hele denne sag, for at få undersøgt, for det første hvad der er sket i forbindelse med Kejsergade og på andre områder, og for det andet om der kan og bør skabes — og det mener jeg så afgjort der bør — sikring mod krænkelse af grundlovens bestemmelser om telefon-, telegraf- og posthemmelighed osv.

Derimod kan jeg ikke anbefale hr. Kjær Rasmussens dagsordensforslag af den grund, at udvalget faktisk har fået — jeg beklager igen, at hr. Kjær Rasmussen ikke var til stede, derfor har han også vanskeligt ved at diskutere sagen — at udvalget faktisk har fået en række relevante oplysninger til belysning af, efter hvilken praksis der foretages registrering. Disse oplysninger var ikke af en sådan karakter — lad mig nu sige det helt tydeligt, så hr. Kjær Rasmussen ikke kommer og siger bagefter, at hr. Gert Petersen er vældig tilfreds — at de beroligede mig, men jeg kan ikke benægte, at udvalget og dermed folketinget har fået oplysningerne.

Hanne Reintoft: Jeg vil lige sige til hr. Ib Thyregod, der snakker om venstrefløjens taktik i denne sag, at det, når man kender dansk historie, måske er lidt farligt, for hvis man ser tilbage på højrefløjens taktik i sådanne sager, f. eks. i 1909, vil man se, at der blev anlagt nøjagtig den samme taktik, som hr. Ib Thyregod anlægger i dag, nemlig at kalde alle dem, der virkelig angreb det, der var galt, for nogle opviglere, nogle, der ikke havde tillid til folkestyret osv. osv., og så viste det sig jo faktisk, at de havde ret.

Må jeg sige om hr. Gert Petersens dagsordensforslag, at jeg synes, det er det skinbarlige pjat. Nu har der siddet et udvalg og arbejdet med disse sager, og hr. Gert Petersen har faktisk, selv om han står her og siger det

modsatte, støttet dette udvalg. Man har talt med justitsministeren om efterretningsvæsenets instrukser, og man har accepteret, at der ikke var noget at bebrejde justitsministeren. Med det flertal, der er her i salen, og som altså støttes af hr. Gert Petersen, kan der ikke være nogen som helst fornuft i at nedsætte et nyt udvalg. Den eneste mening, der kan være med det, er, at man over for befolkningen vil præstere nogle forhalingsmanøvrer, at man over for befolkningen vil præstere noget, der skal bilde dem ind, at der bliver gjort noget ved sagerne. Så med hensyn til at more her i salen tror jeg forslaget morer både til højre og venstre, men det er selvfølgelig en centrumpolitikers skæbne.

Der er nok mere grund til at konstatere — det har hr. Gert Petersen jo også selv været inde på, og derfor undrer det mig, at hr. Gert Petersen tager afstand fra VSernes dagsorden — at vi ikke har kunnet få, at vide, om grundloven har været overholdt. Hvis hr. Gert Petersen er i tvivl om, hvorvidt grundloven har været overholdt, må det dog være motiveringen for at få det udvalg nedsat. Hvis hr. Gert Petersen ikke er i tvivl, hvorfor skal der så nedsættes et udvalg? Det vil jeg gerne have svar på.

(Kort bemærkning)

Gert Petersen: Det er meget nemt at svare på. Hr. Kjær Rasmussens dagsorden består af to afsnit. Det første afsnit, det, som fru Hanne Reintoft henviste til, er jeg naturligvis enig i, men der var også et andet afsnit i dagsordenen, og det kan jeg ikke tilslutte mig.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): Jeg må stadig væk konstatere, at det ikke har været muligt at få de relevante oplysninger på bordet. Hele den udvalgsdiskussion, vi har haft, skal jeg ikke tage op igen. Jeg skal bare konstatere, at man i det spørgsmål er gået frem diametralt modsat af, hvad man ellers plejer at gøre her i folketinget.

Regeringen har ikke villet oplyse, hvem det er — det må være af interesse for hr. Svend Haugaard — der tolker begrebet lovlig politisk virksomhed. Vi mener, det må være domstolene, men det er tilsyneladende efterretningstjenesten, der bestemmer, hvad der er registreringsværdig politisk virksom-

[Kjær Rasmussen.]

hed her til lands, og det ved jeg ikke om hr. Svend Haugaard synes er særlig betryggende, betryggende for det politiske demokrati, man ellers bryster sig af at have. Så vidt jeg husker, var der engang i 1930'erne en mand, som havde løst en krydsogtværs og havde sendt den til det kommunistiske Arbejderbladet. Han blev for denne handling registreret i afdeling Ds kartoteker, og da krigen kom, blev han arresteret sammen med komministernerne, sendt til Horserød, hvorfra han ikke undslap, og blev fra Horserød transporteret til tysk koncentrationslejr, hvor han døde. Det er altså én af farerne ved, at man har denne efterretningstjeneste.

Jeg må altså stadig væk sige, at der ikke er kommet noget ud af vinterens, ud af efterårets anstrengelser i retning af at sprede tågen omkring efterretningstjenestens virksomhed, og det synes jeg passende vi kunne konstatere her på en mørk og sludfuld og sur aprildag. Det ville være et passende foreløbigt punktum for hele denne meget kedelige affære. Jeg må altså anbefale, at tinget stemmer for vort dagsordensforslag.

Ministeren har vildledt tinget. Det vil jeg meget gerne holde fast ved. Hr. Kjeld Olesen står her i dag og konstaterer: der registreres stadig efter skøn.

Ja men det hamonerer jo ikke med udtalelser, hr. Kjeld Olesen tidligere er kommet med, hvor hr. Kjeld Olesen siger, at registreringen er ophørt. Hr. Kjeld Olesen kan dog ikke komme uden om, at når forholdene ligger sådan, må han være blevet vildledt.

Hr. Ib Thyregod vil have indført et begreb, der hedder unødigt trætte — jeg kunne forstå, det var for at komme mig og andre til livs. Se, det er jo et bekvemt begreb at arbejde med for magthaverne, det ville simpelt hen eliminere den politiske debat, og jeg formoder da rigtignok, at jeg tager fejl, når jeg antager, at hr. Ib Thyregod er begyndt at interessere sig for de allierede i NATO-landet Grækenland og deres metoder.

Hr. Gert Petersen har jeg ikke så forfærdelig meget at sige til. Vi har jo haft nogle korte bemærkninger med hinanden, og Hr. Gert Petersen beklager, at jeg spiller op til, at partierne i oppositionen skændes. Nu er det jo egentlig et spørgsmål, hvor grænsen går, hvad der er opposition, og hvem der anerkender spilllets regler. Jeg synes, hr. Gert

Petersen hører til på den side af stregen, hvor man helt og totalt anerkender spilllets regler, og jeg synes, at hr. Gert Petersen har spillet med i denne sag; det synes jeg dog lige jeg ville have lov til at sige.

Justitsministeren har ikke ført folketinget bag lyset, siger hr. Gert Petersen. Ja men dette er jo ikke et spørgsmål om at føre folketinget bag lyset. Ministeransvarlighedslovens § 5, stk. 2, opererer klart og tydeligt med to begreber. Det ene er vildledning af folketinget; det andet er, at en minister fortierer væsentlige oplysninger over for folketinget, og det er det, sagen drejer sig om. Det er de to nøgleord. Det er ikke noget med at føre bag lyset, og hvad man nu ellers kan stå og finde ud af heroppe.

Må jeg til slut lige sige om SF-forslaget, at det efter vor opfattelse forplumrer bevidstheden, fordi det skaber det indtryk, at man kan få noget igennem i et folketingsudvalg, at man kan få en grundig undersøgelse af efterretningstjenestens virksomhed og dens forhold til grundloven. Jeg synes, at denne sag lige præcis viser, at man ingen vegne kommer, og hvorfor så i alverden denne narresut?

Vi må undlade at stemme om dette forslag.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Somme tider er det jo praktisk at bruge spilllets regler, må jeg sige til hr. Kjær Rasmussen. Hvis hr. Kjær Rasmussen havde holdt sig til spilllets regler og ikke i fornærmelse var gået fra et udvalgsmøde, havde vi undgået en diskussion her, som jeg tror kun kan more den, der er tilhænger af en meget hemmelig efterretningstjeneste herhjemme, en efterretningstjeneste, der har fri ret til at krænke grundloven, som den selv har lyst til. Den diskussion mellem hr. Kjær Rasmussen og mig fra denne talerstol kunne vi have undgået, hvis hr. Kjær Rasmussen havde holdt sig til spilllets regler og ikke var blevet fornærmet, men var blevet i det pågældende udvalgsmøde og havde fået disse ting belyst. Jeg gentager: det, man fik belyst dér, beroligede ikke mig, men jeg kan ikke nægte, at man vitterlig fik en hel del ting belyst.

Jeg vil sige til fru Hanne Reintoft, at det udvalg, som har været nedsat, var nedsat i en konkret anledning som følge af et konkret

[Gert Petersen.]

forslag om en konkret rigsretssag mod en konkret justitsminister. Det var det, udvalget skulle tage stilling til. Det er i og for sig udvalgets for tjeneste, at det har blandet en masse andre sager og spørgsmål i forbindelse med efterretningstjenestens virksomhed ind i denne sag. Det har det gjort, og mens vi fra mit partis side i den konkrete sag ikke finder, at justitsministeren hverken har vildledt folketinget eller over for folketinget fortiet noget, ikke har sagt noget, som stod i faktisk misforhold til det, der var sket, så vidt vi har kunnet få det oplyst i udvalget, og vi har fået papirer på bordet i forbindelse med instrukserne — mens vi altså ikke finder, at der i denne konkrete sag kan rejses en juridisk anklage mod justitsministeren, er der som følge af udvalgsbehandlingen hvirvlet en lang række andre problemer op. Desuden har vi fået ombudsmandens redegørelse, og vi har fået statsministerens udtalelse her i onsdags. Derfor anser vi vort dagsordensforslag for korrekt, og vi mener, det er en defaultistisk holdning at tro, at man bare skal give op, sådan som hr. Kjær Rasmussen åbenbart vil.

Formanden: Da der ikke på nuværende tidspunkt er indtegnet flere talere, skal jeg afbryde forhandlingen og efter anmodning udsætte mødet. Mødet genoptages i dag kl. 12.50.

Mødet udsat kl. 12.20

Mødet genoptaget kl. 12.50

Forhandlingen genoptoges.

Kjeld Olesen: Der har jo i den senere tid været en hel del diskussion, der har koncentreret sig omkring dette med tvivlen om, hvorvidt grundloven ved forskellige lejligheder skulle være overtrådt. Jeg kan måske føje til, at statsministeren ved et par lejligheder, sidst for nogle dage siden, bestemt ikke har bidraget til at skabe større klarhed omkring dette spørgsmål. Vi mener, at ingen kan være tjent med, at det rumler videre med tvivl hos

den ene eller den anden. Vi mener ikke, at regeringen kan være tjent med det, vi mener heller ikke, at regeringspartierne eller andre kan være tjent hermed. Det, at der er stillet forslag om en dagsorden, er udtryk for, at forslagsstillerne har deres tvivl. Når denne tvivl er til stede, mener vi, at man må bidrage til, at den manes væk.

Vi kan derfor stille os positive over for det dagsordensforslag, der er fremsat. Vi mener ikke, at man af den grund opkaster sig til dømmende myndighed eller andet i den retning, vi mener, det må være ethvert parlaments ret at nedsætte et sådant udvalg, der løbende skal undersøge det, der er foreslået. Vi vil derfor stemme for dagsordensforslaget.

Med hensyn til det af hr. Kjær Rasmussen stillede dagsordensforslag vil jeg henvise til tidligere bemærkninger, hvoraf det med al tydelighed fremgår, at vi vil stemme imod.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Efter den meddelelse, den socialdemokratiske ordfører her har givet, føler jeg trang til at stille et spørgsmål til formanden for den socialdemokratiske gruppe, idet jeg føler, det er væsentligt nu at få sagen bragt på klar bane.

Det, der giver anledning til uroen nu også fra socialdemokratisk side, må jo i det væsentlige siges at hænge sammen med den tidligere regerings beslutninger, herunder ikke mindst den tidligere regerings beslutning om oprettelse af den såkaldte Kejsergadecentral. Forsvarsministeren og jeg har her i folketinget svaret på en måde, som vi mener er helt i overensstemmelse med den ånd, hvori der tidligere har været en bred enighed, eller i hvert fald et meget stort flertal i folketinget for, hvordan efterretningstjenesterne skulle virke. Jeg ville gerne bede det ærede medlem hr. J. O. Krag forklare, om han mener, at regeringen i denne sag har handlet anderledes, om forsvarsministeren har svaret anderledes, end han ville mene en forsvarsminister i en socialdemokratisk regering skulle gøre det, og om jeg som statsminister har svaret anderledes, end han som statsminister ville have gjort det. Jeg mener, det af hensyn til sagens videre gang, ikke mindst da den sag, der stærkest ligger bag ved uroen, i nok så høj grad er et ansvarsområde fra den tidligere regerings tid, er helt nødvendigt, at vi får en sådan udtalelse fra hr. J. O. Krag.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): Ja, det er foranlediget af en bemærkning, hr. Gert Petersen kom med før pausen. Det har naturligvis aldrig været min tanke at gøre hr. Gert Petersen til martyr, hvorfor i al verden skulle jeg dog det? Vi ved udmærket, hvor vi har vore største modstandere, det er blandt direktørerne til højre i salen. Det er vi fuldt ud klar over. Det, jeg bebrejder hr. Gert Petersen, er, at han angriber mig, fordi jeg ikke vil spille med på, skal vi sige det igen, direktørernes grundlag, altså på systemets grundlag, angriber mig, fordi jeg ikke vil følge praksis. Det vil vi ikke, fordi denne praksis bruges til at undertrykke de kritiske røster i oppositionen. Det er formentlig endnu ikke gået op for hr. Gert Petersen, men det kan jo være, det kommer sådan hen ad vejen.

Formanden: Jeg vil gerne henstille, at ord som „direktørerne til højre i salen“ ikke anvendes fra denne talerstol.

J. O. Krag: Jeg vil gerne takke statsministeren, fordi han rettede det spørgsmål til mig og derved giver mig lejlighed til at udtale mig om den såkaldte Kejsergadeaffære her fra folketingets talerstol. Jeg håber, at den udtalelse, jeg kan komme med, kan bidrage til at skabe klarhed om denne sag.

Statsministeren anvendte det udtryk, at den tidligere regering havde truffet beslutning om oprettelse af Kejsergadecentralen. Den tidligere regering har aldrig truffet en sådan beslutning. Vi har aldrig hørt Kejsergadecentralen omtale. Jeg ser, at det nogle steder udlægges på den måde, at det, vi ikke vidste, var, at den lå i Kejsergade, men at vi var vel vidende om, at der foregik en eller anden aktivitet, at der udførtes visse funktioner. Det må jeg bestemt tilbagevise. Vi har ikke i den daværende regering af den militære efterretningstjeneste fået nogen som helst oplysning om, at der foregik en aktivitet af den pågældende karakter.

Jeg kan tilføje, at jeg den dag i dag er uvidende om, hvad der foregik i Kejsergade. Min viden om disse forhold stammer udelukkende fra presseomtale; og om denne presse-

omtale er rigtig, har jeg ikke nogen som helst basis for at vide.

Man kan så rejse det spørgsmål, om ikke den daværende forsvarsminister blev underrettet af sine embedsmænd. Men dér er det jo rigtigt, som hr. Gert Petersen sagde på et tidligere tidspunkt af denne debat, at det fremgår af ombudsmandens redegørelse, at det har han ikke kunnet finde ud af. Jeg har ikke hans redegørelse ved hånden, men et nærmere studium af den vil bekræfte, at det, hr. Gert Petersen sagde, er rigtigt.

Jeg kan yderligere tilføje, at efter mange års nært samarbejde med den nu afdøde tidligere forsvarsminister Victor Gram vil jeg meget stærkt betvivle, at han har siddet inde med viden om oprettelse af centraler med de funktioner, som visse dele af pressen har påstået at disse centraler har, uden at være gået videre med det til regeringens chef — det var undertegnede — til udenrigsministeren, hr. Per Hækkerup, eller til den daværende undervisningsminister, hr. Helveg Petersen; jeg vil anse det for ganske usandsynligt.

Sammen med hr. Per Hækkerup og hr. Hans Hækkerup afgav jeg en erklæring herom til Ekstra Bladet den 25. november, og den blev bragt i Ekstra Bladet sammen med nogle meget smukke billeder af de tre erklærere den 26. november 1969. Da sagen blev indbragt for ombudsmanden, blev jeg bedt om at komme til en samtale med ombudsmanden; det sagde jeg selvfølgelig ja til. Denne samtale fandt sted tirsdag den 27. januar i år kl. 11. Inden jeg gik til denne samtale, betingede jeg mig, at de udtalelser, jeg kom med til ombudsmanden og hans embedsmænd, ville jeg have ret til at offentliggøre. Jeg har i dag gennem hr. K. Axel Nielsen, der ledsagede mig, meddelt ombudsmanden, at jeg agter at offentliggøre, hvad jeg har sagt til ham.

Når nu statsministeren spørger mig, om jeg ville have svaret på samme måde, som han har gjort, og på samme måde, som forsvarsministeren har gjort, må jeg sige: det ville jeg ikke. Jeg må gå ud fra, at grundloven overholdes. Jeg må gå ud fra og er i al min virksomhed gået ud fra, at de embedsmænd, der er betroet vigtige opgaver, løser disse opgaver 100 pct. på grundlovens grund. Hvis en nærmere undersøgelse skulle vise, at

[J. O. Krag.]

dette ikke er tilfældet, foreligger der en overordentlig alvorlig sag.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg tager til efterretning, at hr. J. O. Krag meddeler, at man ikke har haft kendskab til Kejsergadecentralens oprettelse. Tilbage bliver det, som vi i tidligere drøftelser omkring efterretningstjenesten i fællesskab i hvert fald for vore to partiers vedkommende har erkendt, at der dermed stadig er tale om det parlamentariske ansvar for en minister. Derfor er selve diskussionen omkring Kejsergadecentralens oprettelse og funktion en sag, der i nok så høj grad vedrører den tidligere regering som den nuværende.

Jeg må derfor sige, at dette, at socialdemokratiet har meddelt, at man agter at stemme for det dagsordensforslag, som er foreslået af hr. Gert Petersen, giver mig anledning til at anmode formanden om en udsættelse af mødet, og jeg ville bede formanden overveje muligheden af at udsætte mødet i et par timer.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: To ord til hr. Kjær Rasmussen, som sagde, at jeg angreb ham, fordi han ikke ville spille med i spillet. Jeg må gøre opmærksom på, at det, jeg kritiserede, var, at hr. Kjær Rasmussen ikke ville deltage i et bestemt udvalgs møde, og at det ikke var mig, der startede polemikken mellem hr. Kjær Rasmussen og undertegnede. Det var hr. Kjær Rasmussen, der startede den. Jeg prøvede tværtimod i mit første indlæg at holde en meget urban tone over for forslagsstillerne, selv om jeg altså ikke kan tilslutte mig det konkrete forslag.

Hvad der har langt mere interesse, er, at vi åbenbart nu er kommet derhen, hvor jorden brænder. Nu er Kejsergadesagen bragt derhen, hvor jorden brænder, hvor diskussionen er startet offentligt i dette ting ikke om, hvad der skete i Kejsergade, ikke om, hvilken aktivitet der udfoldede sig dér, men om, hvem der har ansvaret for denne aktivitet. Nu har vi hørt statsministeren prøve at lægge ansvaret for aktiviteten over på den forrige regering eller i hvert fald få den til at dele ansvaret med den nuværende regering, og vi

har hørt hr. J. O. Krag, der var leder af den forrige regering, tilbagevise ansvaret. I øvrigt vil jeg indskyde, at ombudsmandsberetningen er helt klar med hensyn til Victor Gram, i den forstand at ombudsmanden konstaterer, at han kan ikke finde ud af, hvorvidt Victor Gram var orienteret.

Det rejser også den mulighed, at der her er tale om, at embedsmænd af en eller anden grund under forbindelser, vi ikke kan vide noget om, har arbejdet helt uafhængigt af siddende regeringer. Der åbner sig mere og mere alvorlige perspektiver i denne sag, og derfor siger jeg, at det ville være rigtigere, om statsministeren i stedet for at bede om udsættelse af mødet og lægge ansigtet i disse meget alvorlige folder, der måske skal indgyde os frygt, måske skal advare os, jeg ved ikke hvad, havde sagt: Udmærket, lad os undersøge sagen; folketinget nedsætter et udvalg, som undersøger denne sag, prøver at komme til bunds i, hvad der er sket. SFs dagsordensforslag peger i denne retning, men vi er da til at tale med, hvis man vil have en anden formulering. Det afgørende for os nu er, at denne sag bliver undersøgt til bunds, og at der bliver draget de fornødne konklusioner over for offentligheden.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 15.15.

Mødet udsat kl. 13.04.

Mødet genoptaget kl. 15.15.

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg vil gerne allerførst understrege den opfattelse, som jeg også gav udtryk for tidligere under mødet i dag, at efterretningstjenestens virksomhed her i landet må bygge på en bred principiel tilslutning i folketinget; de kan kun udføre deres arbejder på baggrund af en viden om et betydeligt parlamentarisk flertal bag dette arbejde. Det er derfor vigtigt, at der ikke rejses tvivl om, at disse efterretningstjenester virker i overensstem-

[Statsministeren.]

melse med dette store flertals opfattelse, og regeringen har derfor drøftet den situation, som er skabt på baggrund af de to stillede dagsordensforslag.

Om Kejsergadesagen, som jo er blevet draget meget stærkt frem, og som vel, uden at man går for vidt, kan siges at være den egentlige begrundelse for diskussionen her i dag, sagde jeg i sidste uge — eller var det i denne uge — at undersøgelsen, som ombudsmanden havde foretaget, var foretaget på foranledning af en diskussion her i tinget, og regeringen skønnede, at når ombudsmanden havde afgivet en beretning og tilstillet folketingets ombudsmandsudvalg denne, så kunne folketinget udøve sin virksomhed i folketingets ombudsmandsudvalg på baggrund af denne beretning. Jeg forstår nu i dag, at denne opfattelse ikke deles af den samlede opposition, og dermed er der skabt usikkerhed om, hvorvidt man kan acceptere den form, hvorunder efterretningstjenesten arbejder.

Derfor er vi fra regeringens side indstillet på, om folketinget måtte ønske det, at acceptere, at der nedsættes et udvalg i folketinget til at bedømme forholdene, der har været til diskussion i dag. Men der er to ting, der for os er væsentlige. Det er for det første, at man ved den form, folketinget vælger, ikke kommer til at skabe den mindste tvivl om, at ansvaret over for folketinget er de parlamentariske ministres. Det andet er, at man formulerer, skal vi sige kommissoriet til et sådant udvalg på så klar en måde, at der ikke kan opstå diskussion om, hvad der egentlig er dette udvalgs arbejde, og at man ikke beslutter sig til — og sådan opfatter vi i regeringen hr. Gert Petersens dagsorden — rent faktisk at lade folketinget nedsætte et undersøgelsesudvalg, hvilket vi ikke mener er i overensstemmelse med folketingets almindelige parlamentariske arbejdsformer.

Hvad det første, ministrenes parlamentariske ansvar, angår, vil jeg gerne henvise til en udtalelse, som den tidligere justitsmini-

ster, hr. K. Axel Nielsen, fremsatte under besvarelsen af et spørgsmål fra hr. Bilgrav-Nielsen. Den 17. maj 1967, Folketingstidende 1966-67, sp. 4281, står refereret, at justitsministeren svarede hr. Bilgrav-Nielsen:

„... at der mig bekendt ikke findes noget land, der ikke som led i sit indre forsvær har et efterretningsvæsen. Nødvendigheden heraf anerkendes og accepteres overalt. Men jeg må måske have lov at føje til, at ansvaret for efterretningstjenesten er mit. Dette ansvar angår ikke alene spørgsmålet om efterretningstjenestens omfang. Jeg har også ansvaret for, at efterretningstjenesten løser den opgave, som et stort flertal i folketinget har pålagt den.“

Dermed er det jo ganske klart formuleret, at det er det parlamentariske ansvar, det først og fremmest er folketingets sag at kontrollere.

Jeg er ganske og uden forbehold enig i den vurdering, som hr. K. Axel Nielsen gav, og derfor mener jeg, at vil folketinget nedsætte et udvalg, så må det være ganske klart formuleret, at man giver folketingsudvalget den opgave at undersøge, hvorvidt der er grundlag for at rejse anklage mod ministeren, og det vil jo i praksis sige, om der er grundlag for at rejse rigsretsanklage. Jeg havde ment, som jeg sagde det før, at folketinget havde muligheden for at foretage denne bedømmelse i folketingets ombudsmandsudvalg. Det er ikke accepteret af oppositionen, og jeg skal som sagt derfor ikke indvende noget imod, at der nedsættes et udvalg, forudsat at det kan ske under en form, som jeg finder i overensstemmelse med det parlamentariske ansvar, som er ministerens.

Så mener jeg også, at det må være nødvendigt, at man ikke formulerer et opdrag til et folketingsudvalg på en sådan måde, at man i og for sig giver det en undersøgelsesdomstols karakter; noget, der jo ikke svarer til det parlamentariske ansvar. Jeg vil derfor mene, at ønsker folketinget at nedsætte et sådant udvalg, så bør det være et udvalg, der får til

[Statsministeren.]

opgave at vurdere, hvorvidt der måtte være grundlag for at rejse rigsretsanklage mod en minister.

Langkilde: På det konservative folkepartis vegne skal jeg meddele, at vi ikke kan stemme for de af hr. Gert Petersen og hr. Kjær Rasmussen stillede dagsordensforslag.

Hr. Gert Petersens forslag indebærer efter vor opfattelse, at folketinget gennem et udvalg instituerer sig som en undersøgelsesdomstol i forhold til den virksomhed, som rent tjenstligt udføres i forsvarrets og politiets efterretningstjenester. En sådan undersøgelse vil altså i høj grad rette sig imod de tjenestemænd, som under ministrenes ansvar og i henhold til regeringernes ordrer udfører dette arbejde. Og dette sigte blev vel så meget mere understreget ved de af hr. J. O. Krag fremførte bemærkninger, som jo i virkeligheden må indebære, at ansvaret for eventuelle ukorrekte fremgangsmåder eller grundlovsstridige handlemåder hviler på de pågældende tjenestemænd.

Venstre, det radikale venstre og det konservative folkeparti må heroverfor stærkt understrege, at folketinget i relation til denne som til al anden administrativ virksomhed må holde sig til de parlamentarisk ansvarlige ministre. Og når en undersøgelse af efterretningstjenestens virksomhed skal foretages, må den efter vor opfattelse alene rettes mod de parlamentarisk ansvarlige ministre.

Jeg skal derfor på de tre partiers vegne stille følgende forslag til dagsorden:

„Idet folketinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer til at overveje, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenesternes virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister,

fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen. Og så vil jeg gerne gøre opmærksom på forretningsordenens bestemmelser om taletider. Der står:

„Når der under forhandlingen om en sag fremsættes et forslag om motiveret dagsorden, tilkommer der medlemmer, som på det pågældende tidspunkt har opbrugt deres taletid, en ekstra taletid på 5 minutter.“

Det vil sige, at de medlemmer, der har opbrugt deres taletid, kan regne med at få en taletid på 5 minutter imod de korte bemærkningers to minutter.

Kjeld Olesen: Jeg vil gerne sige i tilslutning til statsministerens bemærkninger, at socialdemokratiet jo ikke er i tvivl om, at det er nødvendigt, at vi har en efterretningstjeneste, eller skal vi sige efterretningstjenester.

Det spørgsmål, som for øjeblikket diskuteres, er, hvorvidt grundloven er overtrådt eller ikke overtrådt, og det, vi just i denne time diskuterer på grundlag af, er en udbredt tvivl i dette folketing herom, og når der er en så udbredt tvivl, så mener vi, at tingene skal afklares.

Jeg kan forstå på statsministeren, at man vil acceptere, at der her i folketinget nedsættes et udvalg. Jeg forstod også statsministeren sådan, at der ikke måtte herske tvivl om, at ansvaret er ministerens. Jeg kunne på hr. Langkildes forslag til dagsorden forstå, at det, man altså lægger op til, er et udvalg, som skal undersøge, hvorvidt der skal rejses rigsretsanklage mod nuværende eller tidligere ministre. Og så er det klart, at så må man skynde sig at foretage en sammenligning med det forslag, der var stillet af hr. Gert Petersen, og som jeg på mit partis vegne tidligere i dag sagde at vi kunne stemme for. Når man foretager en sådan sammenligning, så finder man ud af, at det, hvis man tager det af hr. Langkilde stillede forslag, ligger sådan, at man udmærket godt kan rejse rigsretsanklage, også selv om grundloven ikke er overtrådt.

Det, man meget hurtigt sådan studser over, er altså dette, at der i det af hr. Langkilde stillede forslag ikke er direkte nævnt det, som for os er ret så afgørende i denne sag, nemlig spørgsmålet om, hvorvidt grundloven er overtrådt eller ej. Og derfor bliver jeg nødt til, inden jeg, om jeg så må sige, går videre, at stille et direkte spørgsmål, og jeg vil stille det til statsministeren. Jeg vil stille spørgsmålet således, om vi skal forstå ordly-

[Kjeld Olesen.]

den af dagsordensforslaget sådan, at man i det, som dette udvalg skal beskæftige sig med, også vil medtage spørgsmålet om, hvorvidt grundloven er overtrådt eller ej.

Ib Thyregod: Jeg vil gerne på mit partis vegne anbefale det dagsordensforslag, som nu er stillet af hr. Langkilde. Det er i modsætning til det dagsordensforslag, som er stillet af hr. Gert Petersen, parlamentarisk korrekt og i overensstemmelse med de regler, som normalt er gældende. Jeg vil gerne minde hr. Gert Petersen om grundlovens § 2, som opstiller en sondring mellem den lovgivende, den dømmende og den udøvende magt. Såfremt folketinget gennem et folketingsudvalg skulle begynde at kontrollere, om administrationen har overholdt grundloven, påtager folketinget og dets folketingsudvalg sig i realiteten en dømmende magt. Det korrekte er naturligvis, at der, som statsministeren sagde, her er tale om et ansvar, som ligger hos ministeren, og bedømmelsen af en ministers, eventuelt en tidligere ministers, ansvar ligger klart hos rigsretten.

Derfor er det parlamentarisk korrekte svar til det dagsordensforslag, som hr. Gert Petersen har stillet, det dagsordensforslag, som regeringspartierne her har fremsat. Det er endvidere et svar til socialdemokratiets forbavsende indstilling til hr. Gert Petersens dagsordensforslag. Når man betænker, at socialdemokratiet for ikke længe siden har haft et regeringsansvar og derunder et regeringsansvar på dette område, så er det et forbavsende standpunkt, man i dag har taget til hr. Gert Petersens forslag. Det dagsordensforslag, som regeringspartierne har stillet, er i overensstemmelse med den fremgangsmåde, som er korrekt efter grundloven og efter praksis her i folketinget.

Det er klart, at Kejsergadesagen kan behandles i dette udvalg, som ikke er et undersøgelsesudvalg, som kan indkalde vidner o. lign., men et folketingsudvalg i normal forstand. Det er klart præciseret gennem dagsordensforslaget, at det er såvel nuværende som tidligere ministre, det drejer sig om, og man kan jo sige, som statsministeren tidligere har givet udtryk for det, at det, der her er tale om, er netop noget, der i særlig grad har relation til tidligere ministre.

Hr. Kjeld Olesen spurgte lidt forbavsende

til spørgsmålet om grundloven i denne relation. Jeg behøver vist kun hertil at svare, at hvis grundloven er overtrådt, så er der naturligvis grundlag for en rigsretssag, jeg troede ikke, det var nødvendigt at tilføje dette; men det er klart, at dette er det allervigtigste grundlag for en eventuel rigsretssag.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg vil gerne ganske kort besvare hr. Kjeld Olesens spørgsmål. Der kan for mig ikke være tvivl om, at forslaget selyfølgelig også omfatter undersøgelse af, om der eventuelt foreligger grundlovsbrud. Det vedrører alle dele af ministeransvarlighedslovens område, herunder også grundlovsbrud.

Svend Haugaard: Vi har haft et 17-mands udvalg til at arbejde i nogle måneder i anledning af forslaget om rigsretsanklagen, og her er man gået forholdsvis vidt med hensyn til at stille spørgsmål, og man har fået alle disse spørgsmål besvaret; de oplysninger, man ønskede, har man fået. Alene herigennem er der jo god baggrund for at afvise hr. Kjær Rasmussens forslag til dagsorden.

Ved forespørgselsdebatten den 20. november 1969 forpligtede regeringen sig til, når den retslige behandling af de aktuelle sager er afsluttet, at overveje, om der er anledning til at revidere de instrukser, der ligger til grund for efterretningstjenestens virksomhed. Disse sager er ikke afsluttet, og det havde måske været rimeligt, om man havde ladet det ske først, inden man gik videre. Men der skal ikke være nogen tvivl om, at vi fra radikal side afgjort ikke har noget imod en grundig undersøgelse af spørgsmålet. Det har altid interesseret os meget stærkt, og vi er endda parat til at grave dybt i det; derfor kan vi tilslutte os det dagsordensforslag, der er stillet af hr. Langkilde, og som vi finder væsentlig bedre egnet til formålet end det forslag, der er stillet fra hr. Gert Petersens side, uden at vi dermed har sagt, at vi forventer, at der kommer væsentligt nyt frem i sagen.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at spørge statsministeren, om vi må gå ud fra, at beslutningen af 20. november 1969 fortsat står fast. Det er for os meget vigtigt, fordi det er afgørende for os, at vi får en indgribende, permanent kontrol med efterretningstjenestens virksomhed, og jeg kan her henvise

[Svend Hugaard.]

til de tre punkter; jeg tidligere på dagen i denne debat har fremført.

Det radikale venstre kan altså anbefale det af de tre regeringspartier stillede forslag og afvise dagsordensforslagene fra hr. Kjær Rasmussen og fra hr. Gert Petersen.

Gert Petersen: Nu kom der jo bevægelse i tingene. Det, som vi så længe har anmodet om at få undersøgt, er det nu åbenbart gået op for regeringen at der er grund til at undersøge.

Statsministeren sagde, at det er vigtigt, at der ikke rejses tvivl om, at efterretningstjenesterne virker i overensstemmelse med det store flertals opfattelse. Jeg synes, det er lige så vigtigt, at der ikke rejses tvivl om, hvorvidt efterretningstjenesterne overholder grundloven. Hvis det store flertal ser igennem fingre med, at grundloven krænkes, så er det også galt; det tror jeg ikke det store flertal vil se igennem fingre med, men jeg må i hvert fald vende mig imod formuleringen. Det afgørende er ikke, hvorvidt efterretningstjenesterne er i overensstemmelse med det store flertal, men om de følger grundlovens påbud og ikke krænker disse. Og det er det, der har været rejst tvivl om. Det er derfor, vi er i den situation, vi er i nu. Det er derfor, regeringen og regeringspartierne nu endelig, 6 måneder efter at sagen blev rejst, føler sig foranlediget til at komme med dette forslag.

Inden vi fra mit parti kan tage stilling til regeringens dagsordensforslag, må vi imidlertid have visse spørgsmål belyst. For det første spørgsmålet om administrationens optræden. Jeg synes, der hos statsministeren og hos forskellige ordførere, som har støttet regeringspartiernes dagsordensforslag, har været en tendens til at ville trække administrationen ud og ved hjælp af nogle konstruktioner hævde, at administrationen er noget, som folketingset ikke kan undersøge; vi kan kun undersøge den ansvarlige minister. Jeg er ikke sikker på, det holder over for en historisk betragtning, hvis man går igennem, hvad folketingset i tidens løb har nedsat af udvalg og kommissioner til at undersøge det ene og det andet. Jeg mener ikke, at der er noget som helst præcedens for, at folketingset ikke kan gøre sådan, som socialistisk folkeparti har foreslået.

Men vel, man vil have et udvalg, der overvejer, hvorvidt der er grundlag for at rejse rigsretssag mod tidligere eller nuværende ministre. Hvad nu, hvis en bestemt gren inden for administrationen — hvad jeg synes der foreløbig er meget der tyder på — nemlig forsvarrets efterretningstjeneste, har oprettet denne station uden om den ansvarlige minister, uden at han har vidst noget om det? Det er jo det resultat, man til en vis grad kan læse ud af ombudsmandens redegørelse; det er det resultat, han er kommet til. Hvad så? Hvordan så med undersøgelsen, hvis ministrene kan fritages og dermed færdige? Hvad med de begrænsninger, som må ligge på et sådant folketingsudvalg, der ikke har de muligheder for at komme igennem, som f. eks. en parlamentarisk kommission ville have, der skulle undersøge spørgsmålet om rigsret? Det sidste med den parlamentariske kommission vil jeg se bort fra, for man kan meget vel forestille sig, at udvalget kom til den konklusion, at så måtte man nedsætte en kommissionsdomstol, der arbejdede videre med det.

Men spørgsmålet om administrationen vil jeg meget gerne have et svar på, og jeg forstod hr. Kjeld Olesens spørgsmål om, hvorvidt man også skulle undersøge, om grundloven var krænket, sådan, at hvis en gren af administrationen krænker grundloven, også uden at ministeren har vidst det, uden at han har kunnet vide det, så må det også være et objekt for den undersøgelse, der nu er foreslået fra regeringens side.

Sigsgaard: Desværre viser regeringspartiernes holdning i denne sag, som den kom til udtryk her for et øjeblik siden, hvor disse partiers ordførere havde ordet, at der ikke er nogen rigtig vilje til at undersøge det vigtige spørgsmål, om grundloven er overtrådt, og så hjælper det desværre ikke så meget med et udvalg, specielt ikke når man så stærkt, som det skete her for et øjeblik siden, understreger, at udvalget ikke må få karakter af en undersøgelsesdomstol. Det, man mener med de udtalelser, er nemlig, at udvalget alene må henholde sig til ministrenes oplysninger, og det har desværre vist sig her i de allersneste dage, at visse ministre — det gælder i hvert fald statsministeren — ikke vil oplyse, om grundloven er brudt. Udvalgsbehandlingen af vores forslag om rigsretstiltale viser

[Sigsgaard.]

også, at der i høj grad er grænser for, hvad man i det hele taget vil oplyse.

Jeg må være enig med hr. Gert Petersen i, at det i øvrigt kan tænkes, at grundloven kan være overtrådt, uden at ministrene har været vidende om det, og jeg synes, det forekommer helt urimeligt, når man siger, at det er ikke en sag for folketinget at tage sig af. Hvis ikke det er en sag for folketinget at tage sig af, om den grundlov, vi arbejder efter, og som vi har skrevet under på at ville overholde, nu også overholdes af administrationen, så ved jeg snart ikke, hvad folketingets opgave efterhånden er.

Hvad angår den sag, der egentlig er til behandling her, nemlig VS' forslag om at rejse rigsretstiltale, så har den desværre ikke givet anledning til de undersøgelser under udvalgsbehandlingen, som vi mener var nødvendige.

Jeg forstår det sådan, at regeringspartierne nu gennem det dagsordensforslag, som er fremsat på regeringspartiernes vegne, erkender, at det kan tænkes, at der er et grundlag for rigsretssag. Ellers var der jo ingen grund til overhovedet at komme med et forslag. I hvert fald erkender man, at der teoretisk kan være grundlag for en sådan sag, og dermed erkender man efter min opfattelse også, at en undersøgelse af baggrunden for en eventuel rigsretssag er påkrævet. Derfor skal jeg i henhold til forretningsordenens § 9 henstille, at der ikke tages endelig beslutning i dag om vores forslag om rigsretstiltale. Det er rigtigt, at det kun går på en enkelt minister, men det må være rimeligt, at der foretages de undersøgelser, som man nu i diverse dagsordensforslag lægger op til, og at man ikke allerede i dag træffer beslutning på en del af det område, som man nu foreslår undersøgt. Derfor skal jeg som sagt i henhold til § 9 henstille, at der ikke tages beslutning om vores forslag i dag, men at det efter afstemningerne om de stillede dagsordensforslag tilbagevises til fornyet udvalgsbehandling.

Formanden: Der er nu stillet forslag om, at sagen henvises til fornyet udvalgsbehandling. Herom vil der senere blive truffet afgørelse.

Hanne Reintoft: Vi står her med en betænkning, hvorefter et folketingsudvalg

sammen med justitsminister Thestrup har diskuteret efterretningstjenestens instrukser og fundet frem til, at der intet var at påtale, at der ikke var nogen anledning til at bebrejde ministeren noget, og folketinget var lige ved at vedtage, at det var der ikke, indtil der pludselig skete noget. Der skete nemlig det, at socialdemokratiet fralagde sig ansvaret for Kejsergadesagen; så pludselig reagerede statsministeren og ville fralægge sig det samme ansvar. Nu kommer statsministeren og siger, at det er regeringens parlamentariske ansvar at have kontrol med efterretningstjenesten. Socialdemokratiet har fralagt sig ansvaret for Kejsergade, statsministeren har fralagt sig ansvaret for Kejsergade. Vi kan deraf slutte to ting: enten tales der direkte usandhed fra en af parternes side, eller også er magten gledet regeringen og parlamentarismen af hænde, som det desværre er sket i andre lande, og ansvaret må altså placeres på steder, som vi ikke har kontrol over.

Når jeg kan stemme for regeringens dagsorden, er det, fordi jeg opfatter den som en accept af, enten at der foreligger usandhed fra en af parternes side, eller at man ikke længere har magt over efterretningstjenesten. Jeg har ikke megen tillid til et udvalg nedsat af denne regering. Jeg mener, den ofte har vildledt folketinget. Jeg har haft utallige debatter med justitsministeren om justitsministerens forklaringer om både det ene og det andet. Jeg mener også, forsvarsministeren har villedt tinget, da han oplyste, at der ikke foregik forskning af kemiske krigsvåben hos vores NATO-partner Tyskland; det viste sig for 4 måneder siden, at det gjorde der. Sådan er det gået gang på gang.

Men hvis man nu endnu en gang vil sige til befolkningen, at man påtager sig ansvar for at nedsætte et udvalg, der skal undersøge, om der er foregået noget galt, så må vi nå frem til sandheden. Er det den ene parts ansvar, er det den anden parts ansvar, eller har vi ikke længere magten over sagerne? Hvis ikke man kommer frem til sandheden, begår man reelt bedrageri over for den danske befolkning.

(Kort bemærkning).

Kjeld Olesen: Den ene del af bemærkningen skal være til hr. Ib Thyregod, der fandt,

[Kjeld Olesen.]

at socialdemokratiet havde taget en forbausende stilling til dette her. Jeg vil gerne endnu en gang understrege, at når vi har taget den stilling, vi har taget, er det, fordi der er rejst tvivl i store dele af dette ting. Hvis vi ikke havde taget den stilling, hvad så? Ja, så havde tvivlen rumlet videre. Kan nogen i dette ting være interesseret i, at denne tvivl skal fortsætte? Vi mener nej.

Jeg bliver nødt til at stille et tillægsspørgsmål til statsministeren, — hr. Gert Petersen var noget inde på det. Det er klart, at når man, som det er foreslået i dagsordensforslaget, taler om, at udvalget skal undersøge, om der skal rejses rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister, ja, så ligger det i sagens natur, at dette også har med overtrædelse af grundloven at gøre. Men når jeg stillede mit spørgsmål før, så var det for at spørge, om vi skal forstå dagsordensforslaget således, at man generelt vil undersøge, om grundloven er overtrådt — altså ikke bare af en minister — i forbindelse med det, vi diskuterer.

(Kort bemærkning).

Langkilde: Det er hr. Sigsgaards forslag om udskydelse af behandlingen af den sag, der er på dagsordenen, vedrørende rigsretstiltale mod justitsministeren, som bringer mig herop. Det forslag må vi selvfølgelig tage afstand fra. Jeg anser det for et udslag af et ønske om at få indskibet hr. Sigsgaards og hr. Kjær Rasmussens fuldstændig ligegyldige forslag, som ingen andre har støttet på noget tidspunkt her i tinget, i en mere seriøs procedure, som skal finde sted på grundlag af den drøftelse, der mellem de øvrige partier har været ført om denne sag. Det er der selvfølgelig ikke den fjerneste grund til; derfor må jeg på mit partis vegne henstille, at hr. Sigsgaards forslag ikke følges.

(Kort bemærkning).

Ib Thyregod: Jeg vil godt gøre den korte bemærkning til hr. Kjeld Olesen i forbindelse med, hvad jeg sagde om socialdemokratiets standpunkt, at socialdemokratiet naturligvis har nøje kendskab til disse problemer i forbindelse med det regeringsansvar, man for kort tid siden har haft. I spørgsmålet om administrationsforholdet er det klart, at på

et så vigtigt område som efterretningstjenesten har ministeren en pligt til som en naturlig opgave at følge med, og derfor har ministeren et ansvar, både med hensyn til at vide og også med hensyn til at følge med i, hvad der foregår på efterretningsområdet.

Aksel Larsen: Jeg havde ventet, at statsministeren ville have taget ordet for at give et tydeligere svar på de spørgsmål, der er stillet til ham om, hvordan regeringsforslaget til dagsorden skulle forstås og anvendes. Det er ikke tilfældet, og da hr. Gert Petersen har opbrugt sin taletid, tillader jeg mig at benytte en del af min for at komme med nogle bemærkninger, som måske kan tjene til at skabe lidt mere klarhed, end vi har.

Jeg vil tillade mig først at sige, at jeg var meget forbausende over, at statsministeren efter i lang tid at have opretholdt tavshed eller givet kryptiske svar på spørgsmål om, hvorvidt grundloven er overholdt eller overtrådt, ved blot at henvisne til ombudsmandens beretning derpå søger at klare sig ved at give bolden videre til sin forgænger og spørge sin forgænger: ville min forgænger have svaret anderledes, end jeg svarede? Det, det drejer sig om, er, hvorvidt grundloven er overtrådt af den ene eller den anden instans under den ene eller den anden parlamentariske minister. Dette kan ikke klares ved at sige: nu må min forgænger udtale sig om, hvad han ville have svaret, hvis spørgsmålet var blevet stillet til ham i sin tid. Det er noget, som den nuværende regering, den nuværende statsminister, de nuværende ministre må være i stand til at svare på eller burde være i stand til at svare på.

Jeg må erindre om, at denne sag bl. a. har sin oprindelse den 20. november, da mit partis ordfører, hr. Gert Petersen, 4 gange måtte stille et spørgsmål til forsvarsministeren, som til sidst hårdt trængt tog ordet og sagde, at hvorvidt grundloven var overtrådt, var en militær hemmelighed, og derfor kunne han ikke svare på det. Det er den slags, det er betænkeligt at høre, og siden har vi forsøgt at få klarhed og ikke kunnet få klarhed.

Nu bliver vi altså stillet over for en afvisning af det dagsordensforslag, vi har stillet, og som socialdemokratiet har tilsluttet sig, og stillet over for et andet dagsordensforslag, der siger, at et folketingsudvalg skal undersøge, om der er grundlag for at rejse rigsrets-

[Aksel Larsen.]

tiltale mod en eller flere parlamentarisk ansvarlige ministre. Jeg er ganske enig med hr. Gert Petersen og hr. Kjeld Olesen i, at dette vil ikke være tilfredsstillende, hvis man opfatter dette så snævert, som det er skrevet. Naturligvis er det folketingets sag at overveje ministrenes parlamentariske ansvar, men til ministrenes parlamentariske ansvar hører også at kontrollere deres ressource, og spørgsmålet er, om ministre har gjort dette, og om de har gjort det, som der står i ministeransvarlighedsloven, „i rimeligt omfang“. Det mener ombudsmanden ministrene har, og han har altså sådan set på forhånd frikendt dem ud fra sin opfattelse.

Men det kan jo meget vel ligge sådan, at en undersøgelse af denne sag viser, at ministre ikke har været tilstrækkeligt informeret, og at de måske ikke har forsømt noget, så man kan gøre ansvar gældende over for dem ved rigsretten, og alligevel er der sket noget. I sådanne tilfælde er der jo andre muligheder for folketinget til at drage ministre til parlamentarisk ansvar, f. eks. ved at bede dem pakke deres sager og forlade ministeriet, og det kan godt lade sig gøre uden rigsretstiltale. Derfor er det ikke tilfredsstillende, hvis man vil snævre det ind til, at det er spørgsmålet om, hvorvidt der er grundlag for rigsretstiltale eller ikke rigsretstiltale.

Det er et spørgsmål om, hvorvidt der under det ansvar, som burde være ministrenes, er foregået noget, som ikke burde foregå, noget, som er grundlovsstridigt. Og her må jeg igen erindre om, at nu har ministre i hvert fald haft 5 måneder til at overveje sagen. De burde i disse 5 måneder have foretaget en undersøgelse, så de var i stand til at give et anderledes svar end den snakken udenom, vi præsenteredes for af statsministeren forleden. Det er derfor, vi fra mit partis side har stillet vort dagsordensforslag, idet vi siger: Når regeringen ikke vil, og når ministre ikke vil undersøge denne sag, så må folketinget tage den i sin hånd og selv gøre det. Derfor var vort dagsordensforslag formuleret, som det var. Vi insisterer naturligvis ikke på, at det absolut skal være vor formulering, men vi ønsker oplyst fra statsministerens side, om den af hr. Langkilde foreslåede dagsorden skal forstås derhen, at udvalget udelukkende skal undersøge, om der måtte være grundlag for at rejse rigsrets-

sag eller ej. For hvis den skal snævres sådan ind, så er der jo mulighed for, at man slet ikke kommer ind på sagens realitet, nemlig hvorvidt en statsinstans i dette land har følt sig uafhængig af grundloven og eventuelt har overtrådt den, muligvis endda i ret groft omfang.

Jeg synes, vi er nødt til, før vi kan tage stilling til dagsordensforslaget, at have en utvetydig udtalelse fra regeringens side fremsat af statsministeren, og jeg beder om, at den bliver så utvetydig, så vi ikke bagefter kan være i tvivl.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard):

Jeg vil gerne allerførst svare hr. Svend Høugaard, som stillede det spørgsmål, om jeg ville bekræfte regeringens meddelelse fra diskussionen i november om, at man ville overveje ændringer af instruksen på baggrund af de indhøstede erfaringer omkring efterretningstjenesternes virksomhed. Jeg vil gerne bekræfte, at vi selvfølgelig agter at fortsætte disse overvejelser. De er for begge efterretningstjenesternes område allerede i gang, og det føler vi som en forpligtelse og i øvrigt som en helt selvfølgelig ting.

Hr. Gert Petersen sagde, at nu endelig kom der gang i det. Det er jo en påstand, der ikke står for en nærmere prøvelse. Er der noget, der har været gang i i denne folketingssamling, så er det diskussionerne omkring den sag, vi også diskuterer i dag. Må jeg minde om, at ikke alene efterretningstjenesternes almindelige virksomhed, men også og specielt Kejsergadecentralens virksomhed har været udsat for to tidligere folketingsdebatter, den har været udsat for en ombudsmandsundersøgelse, og det har endelig været behandlet i et folketingsudvalg og her i folketinget, om der var grundlag for at rejse rigsretsanklage mod justitsministeren i en helt anden sag, men også vedrørende efterretningstjenesterne. Jo, der har været gang i sagerne. Jeg gav det svar forleden dag — som selvfølgelig kun, når man har en interesse i netop at skabe dramatisk diskussion omkring det, kan misfortolkes, som hr. Gert Petersen gjorde det, i retning af at jeg ikke skulle svare på sagen — at denne ombudsmandsundersøgelse er sendt til folketingets ombudsmandsudvalg, og dermed har folketinget grundlag for at vurdere den. Så har vi ikke snakket udenom.

[Statsministeren.]

Jeg forstår godt, at hr. Aksel Larsen ikke er tilfreds med, at afgørende for regeringens vurdering er det, om socialdemokratiet står bag ved det handlingsforløb eller ikke. Men det hænger sammen med, at socialdemokratiet ikke alene har taget et medansvar, men har haft et hovedansvar for det grundlag, hvorpå vor efterretningstjeneste arbejder. Når så det parti i dag meddeler, at det ikke er tilfreds, så er det ud fra regeringens ønske om, at der skal stå en bred parlamentarisk tilslutning bag ved denne virksomhed, at grundlaget ændrer sig. Hr. Gert Petersen kan selvfølgelig være utilfreds med det, men det er ikke på grundlag af hans aktion, det bliver ændret, det er på grund af den situation, der er skabt her i dag. Jeg kan ikke rigtig forstå, at spørgsmålet om embedsmænds optræden kan give anledning til den tvivl, som man nu argumenterer med, for selvsagt er det sådan, at hvis en tjenestemand begår fejl i udførelsen af sit arbejde og begår retsstridige handlinger, så er det, sådan som vores parlamentariske system og vores ministeransvarlighedslov er opbygget, også ministerens ansvar. Det er givet, at ministerens ansvar selvfølgelig udstrækkes til at omfatte også, hvad der måtte være sket i den embedsmæssige administration af sagen. Man behøver heller ikke være i tvivl om, hvad der i så fald kan ske, for det står i grundlovens § 60. Der står, at for rigsretten kan kongen med folketingets samtykke lade også andre — altså også andre end ministre — tiltale for forbrydelser, som han finder særdeles farlige for staten. Der er altså virkelig grundlag for at køre det på den måde, som jeg anser for at være dækkende, og der er ingen tvivl om, at med den formulering, regeringspartierne har givet deres dagsordensforslag, er der givet et langt bredere kommissorium til udvalget, end der ville være ved de øvrige.

Må jeg sige til fru Hanne Reintoft, at det på mig altid virker, skal jeg sige en lille smule påfaldende, når en dansk kommunist vil til at fortolke og forsvare parlamentarismen, det gør altid et særligt indtryk på mig, men selv fru Hanne Reintoft kan ikke få mig til at drage konklusioner af et udvalgsarbejde i folketinget, så længe der ikke engang er truffet beslutning om at sætte dette udvalgsarbejde i gang.

(Kort bemærkning).

Hanne Reintoft: Jeg har én gang i dag gjort opmærksom på, at demokratiet her i Danmark altid kun har været truet fra højre. Som jeg har sagt det, har det været truet under Estrup, det har været truet under påskekrisen, og det blev stærkt truet, da en borgerlig regering — jeg regner socialdemokraterne med hertil — begik grundlovsbrud i 1941. Der er aldrig nogen sinde fra kommunistisk side, fra det politiske venstres side begået et grundlovsbrud herhjemme.

(Kort bemærkning).

Kjeld Olesen: Jeg vil blot meddele, idet jeg har forstået statsministerens sidste bemærkninger sådan, at det, som udvalget skal beskæftige sig med med hensyn til overtrædelse af grundloven, også rækker ud over ministeren og går ind på andre områder, at socialdemokratiet da kan stemme for den af hr. Langkilde foreslåede dagsorden.

Aksel Larsen: Jeg er nødt til at gøre statsministeren opmærksom på noget, hr. Gert Petersen tidligere har gjort ham opmærksom på, nemlig at det kan ikke nytte noget at pukke på ombudsmandens beretning, idet ombudsmanden dér kun ytrer sig om, hvorvidt der burde rejses rigsretssag mod nogen minister, men overhovedet ikke beskæftiger sig med spørgsmålet om, hvorvidt grundloven kan formenes at være overtrådt, og det er det, diskussionen drejer sig om her.

Statsministeren sagde noget, som i hvert fald for mig var yderst forbløffende. Det burde måske ikke være det. Han sagde, der er ikke først kommet gang i sagerne nu, men at vi reagerer nu, som vi gør, skyldes det, der er sket her i tinget i dag. Det, der er sket her i tinget i dag, er, at den socialdemokratiske gruppe meddelte, at den agtede at stemme for det af hr. Gert Petersen stillede forslag om motiveret dagsorden. Det var altså ikke selve princippet. Det var ikke selve sagen, men det var mængden, der var afgørende. Da de socialdemokratiske medlemmer sagde, de ville stemme for det, så fik statsministeren et helt andet syn på sagen. Jeg synes, det er trist, at en regering lader mængden være afgørende for sin stillingtagen til en principalsag og ikke syntes, at den var alvorlig nok, når

[Aksel Larsen.]

den rejstes af et parti på 11 medlemmer her i salen.

Endelig. Statsministeren siger, at det står jo i grundloven, at der kan rejses rigsretstiltale mod nuværende eller forhenværende ministre eller mod andre. Dermed mener han, at så kan der ikke være nogen tvivl om, at den af hr. Langkilde foreslåede dagsorden er mere omfattende, end vi hidtil har opfattet den. Jeg tillader mig at gøre opmærksom på, at der står i denne dagsorden udtrykkeligt, at man skal

„overveje, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenestens virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister“;

og dermed fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag. Det er afgrænset til ministrene.

Jeg vil anbefale min gruppe at stemme for hr. Langkildes forslag til dagsorden, jeg vil anbefale hr. Gert Petersen at trække det af ham stillede forslag tilbage, hvis regeringen og forslagsstilleren, hr. Langkilde, vil acceptere en tilføjelse i form af følgende:

Ændringsforslag:

Efter ordene „måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister“ tilføjes ordene: „eller mod andre.“

Er statsministeren villig til at acceptere det, så tror jeg...

Formanden: Ændringsforslag?

Aksel Larsen: Jeg har ikke fået det skrevet, hr. formand, vi har jo debat her, men jeg skal få det skrevet. Hvis regeringen vil acceptere det, så tror jeg, vi kan gøre det netop efter de udtalelser, statsministeren fremsatte.

Formanden: Der er nu stillet følgende ændringsforslag til det af hr. Langkilde stillede forslag om motiveret dagsorden: (se oven-

for). Jeg skal lade også dette forslag indgå i debatten.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Der er jo ingen, der kan bruge — og i dette tilfælde misbruge — dialektikken så meget som hr. Aksel Larsen. Jeg sagde ikke, at det var grundlovens § 60, der var begrundelsen for, at dette dagsordensforslag også omfattede selve embedsførelsen. Jeg sagde embedsførelsen, og hvis der af embedsmænd foretages fejl, er dette også ministerens ansvar og er dermed omfattet. Og så føjede jeg til; man behøver heller ikke at være i tvivl om, hvad der derefter kan ske med disse. Det var altså to forskellige argumentationer, jeg brugte, og det er omfattet.

Jeg lægger så megen vægt på, at der ikke ved folketingsbeslutninger og ved et folketingsudvalgs nedsættelse på nogen måde skabes den mindste usikkerhed i bevidstheden om, at det er ministrenes parlamentariske ansvar, der er det direkte ansvar over for folketinget, at jeg anbefaler at afvise den tilføjelse, der er foreslået af hr. Aksel Larsen, men det betyder ingen indskrænkning i udvalgets muligheder for at arbejde.

(Kort bemærkning).

Langkilde: Jeg vil gerne på de tre regeringspartiers vegne sige, at vi i henhold til den af statsministeren givne begrundelse, som vi ganske kan tiltræde, må afvise det af hr. Aksel Larsen stillede ændringsforslag til den foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg ved ikke, hvori mit misbrug består, og det ved statsministeren heller ikke, og selv om han mener at vide det, vil han ikke være i stand til at forklare det, så almindelige dødelige kan forstå det. Men jeg ved, at ministeren sagde, at der kan også rejses rigsretssag mod andre end ministre. Hvis statsministeren vil stå ved det, så begriber jeg ikke, at han har noget imod, at det kommer til at stå i dagsordenen.

[Aksel Larsen.]

Efter afvisningen fra statsministerens og hr. Langkildes side af mit ændringsforslag, er jeg ikke i stand til alene at tage stilling til den foreslåede dagsorden og må anmode om en udsættelse på 10 minutter.

J. O. Krag: Det forekom mig, at der i statsministerens første indlæg ligesom var en tilbøjelighed til at ville gøre denne debat til en debat om, hvorvidt vi overhovedet skal have en efterretningstjeneste. Hvis det har været statsministerens hensigt, så er det en tilsnigelse. Vi vedstår, at vi er tilhængere af, at vi skal have en efterretningstjeneste, og vi vedstår, at vi, medens vi var regering, var vidende om, at vi havde en efterretningstjeneste, og i nogen udstrækning blev holdt underrettet om, hvad denne efterretningstjeneste foretog sig. Det er klart, at vi ikke gør noget som helst forsøg på at løbe fra vort ansvar i den henseende, og jeg kan også trøste med, at når vi bliver regering igen, så vil vi stadig have en efterretningstjeneste.

Det, spørgsmålet drejer sig om, er jo noget ganske andet, nemlig om der i efterretnings-tjenestens virksomhed er forekommet ting, der er grundlovsstridige, og ting, som regeringen og de ansvarlige ministre er holdt uvidende om. Det er det, der er sagens kerne. Man kan selvfølgelig rejse det spørgsmål, som et par af talerne her har strejft, om regeringen og de ansvarlige ministre har gjort sig tilstrækkelige anstrengelser for at holde sig underrettet om, hvad der foregik, og her vil jeg meget gerne have lov til at understrege, at jeg mener, at vi har gjort, hvad vi kunne for så regelmæssigt som muligt at være underrettet om, hvad der foregik, men det er altså ikke indgået i den underretning, at der var noget, der hed Kejsergadecentralen, og det er ikke indgået i den underretning, at der blev udført visse funktioner i denne Kejsergadecentral.

Nu er jeg glad for, at vi er nået så langt frem, at også embedsmændenes virksomhed skal inddrages i folketingsudvalgets arbejde, for jeg må da tilstå, at jeg bliver mere og mere nysgerrig efter at få at vide, hvad det egentlig var, der skete. Jeg går uden videre ud fra, at de oplysninger, der har været fremme i pressen om, at man i Kejsergade sad og aflyttede de telexmeddelelser, der udgik fra herværende ambassader, er forkerte. Det vil-

le jo være en fuldstændig grotesk virksomhed. Der er ikke nogen, der skal få mig til at tro, at man ad den vej har fået oplysninger af efterretningsmæssig betydning. Det må altså være noget andet, der er foregået, men hvad er det?

Derfor er jeg meget spændt på det udvalgsarbejde, og jeg forstår ikke, hvorfor statsministeren afviser det ændringsforslag, der blev stillet af hr. Aksel Larsen. Vi vil stemme for det. Men det er klart, at vi også vil stemme for den af regeringspartierne foreslåede dagsorden, selv om dette ændringsforslag ikke skulle blive vedtaget, idet vi forstår, at det, ændringsforslaget tager sigte på, vil indgå i det arbejde, der skal udføres i det pågældende udvalg.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og efter anmodning udsætte mødet. Det genoptages kl. 16.20.

Mødet udsat kl. 16.10.

Mødet genoptaget kl. 16.20.

Forhandlingen genoptoges.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg skal først meddele, at socialistisk folkeparti tager sit dagsordensforslag tilbage. Vi mener ikke, at det af hr. Langkilde stillede dagsordensforslag er så godt som vores, vi mener ikke, det er tilstrækkelig udtømmende, men vi mener, at det er et så vigtigt fremskridt i hele denne sag, især hvis man vedtager det med den ændring, SF har foreslået — det ændringsforslag har vi naturligvis ikke taget tilbage — et så vigtigt fremskridt i forhold til situationen, som den var for, skal vi sige 5-6 timer siden, at det trods alt er værd at få vedtaget for at få denne undersøgelse i gang.

Lad mig så sige til den højtærede statsminister, at når jeg talte om, at der var kommet bevægelse, så var det naturligvis ikke bevægelse i diskussionen, men det var bevægelse i regeringen og regeringspartierne. Ingen kan vist nægte, at der i dag på denne 10. april er kommet bevægelse i regeringen og regerings-

[Gert Petersen.]

partierne med hensyn til problemer, som det indtil i dag var totalt umuligt at få belyst og få en virkelig debat med regeringen om; man blev blot afvist.

Vi vil fastholde vores ændringsforslag til hr. Langkildes dagsordensforslag. Hvis det bliver stemt ned, hvilket man må gå ud fra, vil vi gå ud fra, hvis det ikke bliver modsagt fra regeringsbænkene, i særdeleshed statsministeren, som desværre ikke har set sig i stand til at være til stede lige i dette øjeblik, at statsministerens tidligere bemærkninger vedrørende mulighederne for også at inddrage tjenestemænds adfærd i en sådan undersøgelse med henblik på rigsretstiltale, mulighederne for at rejse sigtelse imod dem, stadig står fast, selv om regeringen og regeringspartierne ikke har kunnet modtage det af SF stillede og af socialdemokratiet støttede ændringsforslag. Jeg går i så fald ud fra, at det mere er af formæssige grunde, og måske fordi man har noget imod at stemme for et forslag, SF stiller.

Formanden: Det af hr. Gert Petersen stillede forslag om motiveret dagsorden (se sp. 4900) er nu taget tilbage af forslagsstilleren. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, vil jeg betragte det som bortfaldet.

(Kort bemærkning).

Sigsgaard: Der er én bemærkning, jeg føler trang til at gøre her henimod slutningen af debatten. Hr. J. O. Krag sagde for et øjeblik siden, at han blev mere og mere nysgerrig efter at vide, hvad der egentlig foregik i Kejsergadecentralen. Se, man skælder jo tit ud over unges udenomsparlamentariske virksomhed, i øvrigt samtidig med at man selv driver en masse udenomsparlamentarisk virksomhed med interesseorganisationer osv., men lad mig sige, at uden denne udenomsparlamentariske virksomhed ville Kejsergadesagen antagelig ikke være kommet for dagens lys. Og så stiller jeg det spørgsmål: hvem er det så, der forsvarer de demokratiske rettigheder? Er det de studenter, der har bragt denne sag frem i dagens lys, eller de politikere, der dækker over og hemmeligholder det, der er sket i denne central? Jeg tror, svaret vil være let. Der er derfor grund til, synes jeg, at rette en tak til de unge, der ved deres aktion har rejst denne sag.

Må jeg til sidst sige, at når man stadig nægter at underkaste baggrunden for vores forslag, den praksis, hvorefter der registreres, og hvorefter efterretningstjenesten alene skelner mellem, hvad der er lovlig og ulovlig politisk virksomhed, når man nægter at behandle den sag ordentligt, så er der stadig ting, der skal skjules, så er der stadig brug for aktivitet også udefra.

Henry Christensen: Jeg synes, det i denne debat måske er væsentligt at notere sig, at socialdemokratiet naturligvis åbent har erkendt også i dag, at en efterretningstjeneste er nødvendig i det danske samfund. Begrundelsen er naturligvis ganske klar: sikkerhedshensyn i forhold til det danske statsamfund. Det har der været enighed om mellem de skiftende ledende oppositionspartier og skiftende regeringer.

Jeg vil også gerne sige, at jeg tror, det er værd både for nuværende og tidligere ministre og folketingsmedlemmer at overveje, hvorledes denne vanskelige funktion overhovedet kan udøves. Jeg tror, at vi i folketinget må vedstå at være interesseret i, at vi, sådan som også statsministeren gjorde det, først og fremmest understreger, at denne opgave i meget vid udstrækning må løses på grundlag af ministrenes ansvar. Jeg er derfor tilfreds med at kunne regne med, at det af hr. Gert Petersen stillede ændringsforslag stemmes ned. Dets vedtagelse ville efter min opfattelse være blevet opfattet som en forflygtigelse af det ministeransvar, det nok i denne sag er af ganske særlig vigtighed at understrege, hvis efterretningstjenesten overhovedet skal kunne fungere. Jeg tror, det er nødvendigt at sige, at hvis ikke tidligere, nuværende og fremtidige ministre er meget parat til at vedstå et ganske særligt ansvar her, bør vi spørge os selv, om det er tænkeligt, at den virksomhed, som socialdemokratiet erkender nødvendigheden af, kan fungere. Det synes jeg er vigtigt at man også fra folketingets side understreger ved denne lejlighed.

Jeg vil endvidere gerne sige, at der er mange aspekter i denne sag. Der er også det aspekt, at denne opgaves løsning ikke bare kan bero på, om et større eller mindre flertal står bag en regering. Jeg tror, at ikke mindst et parti, hvis leder er tidligere statsminister, i høj grad må vedkende sig sin del af ansvaret. Jeg har haft lejlighed til i min gruppe at op-

[Henry Christensen.]

leve en formand, der sad som oppositionsleder i adskillige år, og som også var tidligere statsminister. Jeg høstede den erfaring, at han erkendte, at der måske her var et særligt ansvar for dem, der tidligere havde haft regeringsledelsen i dette land.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): VS' erfaringer med udvalg, der nedsættes om kontroversielle spørgsmål her i folketinget, er ikke de allerbedste.

I efteråret foreslog vi en udvidelse af straffeloven, hvorefter dette at registrere skulle være strafbart. Der blev nedsat et folketingsudvalg. Jeg stillede nogle spørgsmål i dette udvalg, og der er ikke sket mere. Overhovedet ikke. Udvalget har ikke engang været indkaldt til møde.

Nu har vi stillet forslag om rigsretstiltale mod justitsministeren, det er jo sagens anledning her. Der blev igen nedsat et folketingsudvalg, og der er jo heller ikke rigtig sket noget i det folketingsudvalg. Nu kommer så hr. Langkilde og foreslår i sit dagsordensforslag, at folketinget nedsætter et nyt udvalg. På baggrund af, hvad jeg har sagt, kan det vel ikke undre tinget, at VS ikke tror på, at der kommer noget som helst ud af det nye udvalgsarbejde, som man altså vil have. Vi mener ikke, at vi kan hindre dette udvalgsarbejde, men én ting er helt givet: vi vil ikke være medgaranter over for befolkningen for, at der kan komme noget som helst ud af det, og vi må derfor undlade at stemme om det af hr. Langkilde fremsatte forslag om motiveret dagsorden.

Med hensyn til hr. Aksel Larsens forslag om udvidelse af hr. Langkildes dagsorden kan jeg sige, at vi kan stemme for det.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Jeg er et af de mange medlemmer i dette ting, der har stor sympati for hr. Henry Christensen, og jeg er overbevist om, at den tale, hr. Henry Christensen holdt, blev holdt i virkelig god mening. Ikke desto mindre kan jeg ikke frigøre mig for den tanke, at indlægget var en lille smule overflødigt.

Det er klart, at såvel jeg som andre medlemmer af den tidligere regering fuldt og helt

vedstår vort parlamentariske ansvar. Jeg går ud fra, at nøjagtig det samme er tilfældet med den nuværende regerings medlemmer. Men jeg tror, hr. Henry Christensen vil være enig med mig i to ting. Det ene er, at specielt en efterretningstjeneste — jeg mener i og for sig, det gælder enhver offentlig tjeneste — har pligt til at holde regeringen underrettet om alle væsentlige dele af sin virksomhed. Det er den ene ting. Og så er det en selvfølge, at den har pligt til at holde sig på grundlovens grund. Det er de to sidste ting, debatten står om. Der er ikke, så vidt jeg har hørt, fra nogen tidligere eller nogen nuværende ministers side gjort noget som helst forsøg på at løbe fra et ansvar eller skubbe et ansvar over på tjenestemændene. Men det er klart, at i den situation, vi befinder os i, må man også kunne inddrage tjenestemændenes handlinger i de undersøgelser, der skal finde sted; ellers har udvalgets arbejde ingen mening. Men det forstår jeg også er fuldt og helt erkendt fra statsministerens side på den samlede regerings vegne.

Til sidst vil jeg sige, at jeg har ikke noget imod, at vi nu om lidt ved en afstemning fritager justitsministeren for rigsretstiltale, men justitsministeren er jo på den igen, for P.E.T.s virksomhed er også inddraget i det nye udvalgs arbejde. (*Justitsministeren* [Thestrup]: Det er jeg klar over).

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Den skal blive ganske kort, det er blot til hr. Henry Christensen, som er meget bekymret for ministeransvarlighed osv., på samme måde som vi andre nu igenem et halvt år har udtrykt bekymring for grundloven. Hvad angår et ganske bestemt punkt, spørgsmålet om Kejsergadecentralen, har jeg ikke hørt hr. Henry Christensen udtrykke nogen som helst bekymring. Nu må man jo ikke være for uparlamentarisk, men det er i hvert fald ejendommeligt, at det er netop ministeransvarlighedsloven, hr. Henry Christensen er så optaget af, mens derimod vi andre nu her i et halvt år har stillet, hvad var det, det blev kaldt engang under debatten af en af regeringspartiernes ordførere: Gert Petersens onsdagsspørgsmål. Denne vor bekymring vedrørende det, som skete i Kejsergade, og som vedrører ikke ministeransvarlighedsloven umiddelbart, men grundlo-

[Gert Petersen.]

ven principielt, har altså ikke optaget hr. Henry Christensen så meget. Jeg har i hvert fald ikke mærket nogen støtte fra hans side.

Men sagen er jo, at vi kan komme i den situation, som også hr. J. O. Krag var inde på, at det viser sig, at en gren af administrationen, en del af administrationen, simpelt hen ikke har oplyst ministeren, så at ministeren kan sige: Jeg kan ikke have noget ansvar for det og det, for de og de mennesker har ikke oplyst mig, eller måske har de ligefrem fejloplyst mig, de har snydt mig. Jeg siger aldeles ikke, at sådan er det sket, men jeg siger, at muligheden foreligger, og det er denné mulighed, vi ønsker også skal indgå i undersøgelsen.

Det er derfor, vi kun kan acceptere regeringspartiernes forslag med den bredere fortolkning, som statsministeren gav den, som hr. J. O. Krag for et øjeblik siden understregede, og som jeg ikke har hørt statsministeren dementere. Vi vil gerne yderligere cementere denne bredere fortolkning, det vil man ikke fra regeringspartierne, men hvis den brede fortolkning, statsministeren allerede har givet, fastholdes, vil vi se bort fra, at vort eget ændringsforslag bliver stemt ned, og så vil vi stadig stemme for regeringspartiernes dagsordensforslag.

(Kort bemærkning).

Langkilde: Når vi har taget det standpunkt, at vi ikke vil stemme for hr. Aksel Larsens tilføjelse, ligger der klart deri, at det, der må være sigtet med det udvalgsarbejde, som skal foregå, må være ministerens ansvar, ministerens handlinger. Det kan selvfølgelig ikke udelukke, at der under kommer oplysninger frem om andre ting, som har relation til administrationen, men det, som udvalget skal beskæftige sig med — og det har vi ønsket at understrege gennem vor afstemning vedrørende dette ændringsforslag — må være ministerens ansvar; det er det, folkettingen kan beskæftige sig med.

(Kort bemærkning).

Hanne Reintoft: Jeg vil lige sige, at vi ikke kan gå ind for hr. Aksel Larsens forslag, fordi jeg opfatter det som et forsøg på, hvis man kan drage tidligere eller nuværende ministre

til ansvar, at sparke ansvaret nedad. Det har vi jo set tit nok.

Jeg blev lidt desorienteret før, da hr. J. O. Krag sagde: når man nu om lidt forkaster, at der skal rejses rigsretstiltale mod justitsministeren. Jeg må da gå ud fra, at regeringen undlader at stemme, for man kan da ikke komme med et dagsordensforslag om, at man skal undersøge, om der er muligheder for at rejse rigsretstiltale mod bl. a. nuværende ministre, bl. a. justitsministeren, og samtidig forkaste, at der skal rejses rigsretstiltale. Det bliver da fuldstændig umuligt, hvis det viser sig, der er grundlag for at rejse rigsretstiltale, at forklare, at man har stået og nedstemt det.

Formanden: Det tidspunkt er nået, da jeg henstiller, at man snarest, skal vi sige begrænser de korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg skal følge formandens hentilling og nøjes med den tilføjelse til hr. J. O. Krags fremstilling, at naturligvis beror det i mange situationer på, hvordan en minister er blevet orienteret. Men det beror i høj grad også på, hvilke anstrengelser de pågældende ministre har udfoldet for at instruere om den orientering, der skal gives dem. Dette er efter mit skøn ikke mindre vigtigt, det er endda særlig vigtigt at understrege med henblik på de problemer, vi her diskuterer. Jeg tror, det er en vigtig tilføjelse, hvis vi skal have en rigtig vurdering af hele denne sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Man kunne synes, at hr. Langkilde forplumrede vandene lidt igen med sine sidste bemærkninger. Det afslører måske en uenighed eller en nuanceforskel mellem regeringspartierne. Det skal jeg ikke blande mig i, jeg vil blot sige, at socialistisk folkeparti lægger mere vægt på statsministerens ord end på hr. Langkildes.

Justitsministeren (Thestrup): Jeg vil gerne sige til fru Hanne Reintoft, at det er ganske bestemte forhold, der er angivet i dette forslag til beslutning om rigsretstiltale imod mig, det er de 5 forhold, der er nævnt her, og naturligvis omfatter en eventuel undladelser

[Justitsministeren.]

af at rejse rigsretstiltale ikke andet end disse 5 forhold. Skulle jeg på anden måde kunne sigtes for at have overtrådt væsentlige pligter, er det klart, at jeg kan inddrages under en ny rigsretstiltale.

Statsministeren (Hilmar Bawnsgaard):

Jeg vil gerne sige i anledning af hr. Gert Petersens sidste bemærkning, at man behøver ikke at lede efter nogen, skal jeg sige, forskel mellem hr. Langkildes udlægning og min, for de var faktisk identiske, idet jeg gjorde opmærksom på, at under ministerens ansvar hører selvfølgelig også administrationens embedsførelse. Der kan for mig at se ikke være nogen tvivl om, at det er ministerens parlamentariske ansvar.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag af *Aksel Larsen* (se sp. 4939) til forslaget om motiveret dagsorden af *Langkilde* (se sp. 4925)

forkastedes med 84 stemmer mod 53; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af *Langkilde* (se sp. 4925)

vedtoges enstemmigt med 136 stemmer; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Kjær Rasmussen* stillede forslag om motiveret dagsorden (se sp. 4907).

Forslaget om at afbryde forhandlingen af den foreliggende sag og henvise forslaget til folketingsbeslutning til fornyet behandling i udvalget af *Sigsgaard* (se sp. 4931)

forkastedes med 130 stemmer mod 2; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Forslaget til folketingsbeslutning

forkastedes med 129 stemmer mod 3.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er meddelt mig, at *Poul Dam* ønsker at udtræde af Nordisk Råd som stedfortræ-

der for *Aksel Larsen*. Til ny stedfortræder for *Aksel Larsen* har vedkommende gruppe udpeget *Arne Larsen*, som herefter er valgt.

Med skrivelse af 9. april 1970 har landbrugsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget *Vivike* stillet spørgsmål. Spørgsmålet og besvarelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Skriftligt besvaret spørgsmål.

Af *Vivike* til landbrugsministeren (6. april 1970):

„Kan ministeren bekræfte, at der forestår en udretning af *Simested Å* og i så fald motivere et sådant projekt på et tidspunkt, hvor vi har for meget landbrugsjord, og hvor det gælder om at bevare vore ferskvandsressourcer og rekreative områder?“

Begrundelse.

Ifølge en udtalelse til pressen fra Dansk Hedeselskab er en udretning af *Simested Å* nært forestående. Dette vandløb var ikke blandt de sager, der var givet grønt lys for ved revision af landvindingsloven, hvorfor det må befrygtes, at der trods en revision af loven i den rigtige retning endnu forestår mange vandløbsreguleringer med risiko for katastrofer som i *Holstebro* for nogle uger siden.

Landbrugsminister *Peter Larsens* svar (9. april 1970):

Det beror på en misforståelse, at det i dagspressen i forbindelse med en omtale af tøbrudsoversvømmelser i *Holstebro* er anført, at der skulle foreligge en plan for regulering af *Simested Å*.

Der har tidligere for landbrugsministeriet foreligget en henvendelse fra lodsejerne om finansieringsstøtte til gennemførelse af et projekt til regulering af den mellemste strækning af dette vandløb, men en videreførelse af dette projekt er standset ved en kendelse af overfredningsnævnet, hvorefter lodsejerne hindres i afvanding af deres jord gennem en vandløbsregulering, og lodsejerne har modtaget erstatning herfor.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

[Formanden.]

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 14. april, kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om udskydelse af revisionen af lov om bekæmpelse af kønssygdomme.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om udbygningen af Odense universitetscenter.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om realkreditinstitutter.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg til at overveje, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenesternes virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister.*

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 16.44.

80. møde.

Tirsdag den 14. april kl. 13.30.

Formanden: Efter at medlem af folketinget *Chr. Rasmussen* er afgået ved døden, har vedkommende gruppe i hans sted udpeget *Risgaard Knudsen* til at indtræde i folketingets sukkerudvalg og *Grünbaum* til at indtræde i udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om en landbrugsreform (af Morten Lange m. fl.).

De pågældende er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at *Adam Møller* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om økonomisk bistand til et finansieringsinstitut for dagspressen. Til at indtræde

i det nævnte udvalg i stedet for *Adam Møller* har vedkommende gruppe udpeget *Lis Møller*, som herefter er valgt.

De af folketinget valgte statsrevisorer har afgivet beretning om hjemmemarkedsordningen for landbrugsvarer. Eksemplarer er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om udskydelse af revisionen af lov om bekæmpelse af kønssygdomme.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 68) findes i tidenden sp. 2308, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 849).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om udbygningen af Odense universitetscenter.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 66) findes i tidenden sp. 2221, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 857).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Camre: Forslaget til lov om udbygningen af Odense universitetscenter er jo desværre et forslag, som indebærer en uheldig be-